

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK: Politologija - Međunarodni odnosi i diplomatija

**NAJZNAČAJNIJE MIROVNE INTERVENCIJE UJEDINJENIH
NACIJA U GRAĐANSKIM I DRŽAVnim SUKOBIMA U
PERIODU OD 2000. DO 2018. GODINE**

-magistarski rad-

Kandidat: Muamera Tursunović
Broj indeksa: 941

Mentor: prof. dr. Nermina Mujagić

Sarajevo, 2019. godine

SAŽETAK

U radu ćemo analizirati mirovne operacije Ujedinjenih nacija sa posebnim osvrtom na period od 2000. do 2018. godine. Ujedinjene nacije su univerzalna politička i najveća svjetska međunarodna organizacija sa članstvom 193 države svijeta. Organizacija ujedinjenih nacija osnovana je nakon Drugog svjetskog rata na *ruševinama* Lige naroda, radi osiguravanja mira, sprečavanja rata, postizanja međunarodne saradnje te radi općeg napretka. Države poučene iskustvima iz Prvog svjetskog rata i mnogobrojnim ljudskim gubicima bile su odlučne da se takvi sukobi više ne ponove, te su bile saglasne o pitanju formiranja organizacije, saveza u okviru čijih organa bi se pregovaralo i raspravljalo o sprečavanju agresije te o pronalasku načina za mirno rješavanje sporova. Dešavanja tokom dva svjetska rata bila su znak za uzbunu. Ova dešavanja su razlog osnivanja Organizacije ujedinjenih nacija čiji je temeljni cilj uspostava i održavanje mira u svijetu. Države su bile saglasne da je neophodno uvesti velike promjene na međunarodnoj sceni.

Čuvanje mira je tehnika koju su razvile Ujedinjene nacije za pomoć u kontroli i rješavanju oružanih sukoba. Ujedinjene nacije su provele veliki broj mirovnih operacija, a u ovom radu ćemo predstaviti mirovne operacije u Afganistanu, Liberiji, Istočnom Timoru, Sudanu, Etiopiji i Eritreji. Također ćemo predstaviti Organizaciju ujedinjenih nacija, strukturu, način finansiranja, te principe očuvanja mira, vrste mirovnih operacija, kao i utjecaj medija na mirovne operacije i njihovu percepciju.

Ključne riječi: Ujedinjene nacije, Liga naroda, mirovne operacije, principi, mediji, finansiranje, oružani sukobi.

ABSTRACT

The paper analyzes United Nations peacekeeping operations with a special reference to the period from 2000 to 2018. The United Nations is a universal political, the world's largest international organization with membership of 193 countries in the world. The United Nations organization was founded after the Second World War on the "ruins" of the League of Nations in order to secure peace, to prevent war, to achieve international co-operation and for general progress. Countries taught by World War I experiences and numerous human losses, they are determined not to repeat such conflicts, and regretting the issue of forming an organization, within whose organs it would be negotiated and crying about preventing aggression and finding ways to peacefully dispute resolution. The events during the two world wars were a sign of alarm. These developments are the reason for the establishment of a United Nations organization as an organization whose primary goal is the establishment and maintenance of peace in the world. The states complained that it is necessary to introduce major changes on the international scene.

Peacebuilding is a technique developed mainly by the United Nations to help control and resolve armed conflicts. The UN has proven a large number of peacekeeping operations in the above-mentioned period, will present peacekeeping operations in Afghanistan, Liberia, East Timor, Sudan, Ethiopia and Eritrea. We will also set up a UN organization, a structure, a way of financing it and the principles of peacekeeping, types of peace operations, the influence of the media on peacekeeping operations and their perception.

Key words: United Nations, League of Peoples, peace operations, principles, media, financing, armed conflicts.

Popis tabela, slika i shema

Tabele

Tabela 1. Funkcije Vijeća sigurnosti

Tabela 2. Statistika Etiopije i Eritreje

Tabela 3. Statistika Istočnog Timora

Tabela 4. Učestvovanje u operaciji ISAF: države i broj vojnika

Tabela 5. Statistika Sudana

Slike

Slika 1. Zastava Ujedinjenih nacija

Slika 2. Generalna skupština UN-a

Slika 3. Karta Etiopije i Eritreje

Slika 4. Mirovne snage iz Nigerije koje služe u UNMIL-u

Slika 5. Zemlje koje učestvuju u UN misiji u Sudanu

Sheme

Shema 1. Tijela UN-a

Shema 2. Tipovi mirovnih operacija

Shema 3. Zadaci mirovnih operacija

Shema 4. Principi mirovnih operacija

Shema 5. Faktori održivog mira

SADRŽAJ

Sažetak.....

Abstract.....

Popis tabela, slika i shema	4
UVOD.....	7
I TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR RADA.....	9
1. Teorijska osnova istraživanja	9
2. Problem istraživanja	10
3. Predmet istraživanja.....	11
5. Sistem hipoteza.....	12
6. Metode istraživanja	12
7. Vremenski plan istraživanja	13
8. Kratko obrazloženje preliminarnog rada po dijelovima i strukturama	13
II ORGANIZACIJA ZA OČUVANJE MIRA	15
1. Ujedinjene nacije.....	15
2. Povelja Ujedinjenih nacija.....	18
3. Ciljevi i načela Ujedinjenih nacija	20
4. Struktura Organizacije ujedinjenih nacija	21
4.1. Generalna skupština	22
4.2. Vijeće sigurnosti.....	25
4.3. Ekonomsko i socijalno vijeće	28
4.4. Starateljsko vijeće	29
4.5. Međunarodni sud pravde	29
4.6. Sekretarijat.....	31
III MIROVNE OPERACIJE UJEDINJENIH NACIJA.....	32
1. Šta je održavanje mira?.....	32
2. Principi očuvanja mira	33
3. Šest vrsta mirovnih operacija.....	35
4. Koncept kolektivne sigurnosti i razlozi njegovog neuspjeha	37
5. Međunarodni mir i sigurnost.....	39

<i>5.1. Prevencija konflikta</i>	42
<i>5.2. Izgradnja mira</i>	43
<i>5.3. Održavanje mira</i>	44
6. Principi očuvanja mira	46
7. Utjecaj medija na mirovne operacije.....	48
8. Finansiranje mirovnih operacija.....	49
9. Agenda za mir.....	51
10. Učinkovitost Ujedinjenih nacija usred borbe.....	54
<i>10.1. Mehanizmi smanjenja nasilja na ratištu</i>	56
11. UN-ov zapisnik o mirovnim operacijama.....	57
12. Generacije UN-ovih mirovnih operacija	59
13. Izgradnja mira i transformacija sukoba.....	61
IV NAJZNAČAJNIJE MIROVNE OPERACIJE UJEDINJENIH NACIJA U GRADANSKIM I DRŽAVNIM SUKOBIMA U PERIODU OD 2000. DO 2018. GODINE.....	63
1. Operacije UN-a u Etiopiji i Eritreji	63
2. Mirovna operacija UN-a u Liberiji.....	69
3. Mirovna operacija UN-a u Istočnom Timoru	73
4. Mirovna operacija u Sudanu	77
V ZAKLJUČNA RAZMATRANJA.....	80
VI BIBLIOGRAFIJA	83

UVOD

Ujedinjene nacije (UN) su univerzalna politička i najveća svjetska međunarodna organizacija sa članstvom 193 države svijeta. Organizacija Ujedinjenih nacija osnovana je nakon Drugog svjetskog rata na *ruševinama* Lige naroda, radi osiguravanja mira, sprečavanja rata, postizanja međunarodne saradnje, te radi općeg napretka, što je vidljivo već iz uvodnih riječi Povelje Ujedinjenih nacija: „*Mi, narodi Ujedinjenih nacija, odlučni smo da spasimo buduće naraštaje od užasa rata.*“ Ujedinjene nacije izrađuju sistem kolektivne sigurnosti radi pomaganja državama kojima je to potrebno. Liga naroda nije uspjela spriječiti Drugi svjetski rat, pa su zbog toga Poveljom Ujedinjenih nacija nastojali osnažiti mirovne mehanizme Ujedinjenih nacija.¹

Stoga je pravo Ujedinjenih nacija uveliko utjecalo na razvoj pravnih sistema drugih međunarodnih organizacija. Ujedinjene nacije su međunarodna organizacija čiji su članovi suverene države. Ona je skoro univerzalna po članstvu, nadležnostima i globalnim ciljevima. Okrenuta je prvenstveno očuvanju međunarodnog mira i sigurnosti, razvoju prijateljskih odnosa među državama, promicanju međunarodne saradnje na rješavanju problema ekonomskog, socijalnog, kulturnog i humanitarnog karaktera, uključujući zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. U tu svrhu stvorena je široka mreža međunarodnih organizacija koje imaju status specijaliziranih agencija UN-a ili se uklapaju u sistem UN-a. Sjedište Sekretarijata Ujedinjenih nacija je u New Yorku, dok su pojedini dijelovi sistema locirani po cijelom svijetu, među ostalim, u Ženevi, Beču, Rimu, Nairobiju, Hagu, Ateni, Tokiju i Kopenhagenu.²

Mir i sigurnost su postali imperativ današnjice, a uloga Organizacije ujedinjenih nacija i njenih mirovnih operacija je bitnija nego ikad. Promjene koje su se odigrale na međunarodnoj sceni u proteklih dvadeset godina, kako u svijetu tako i u Evropi, rezultirale su sukobima i nestabilnostima, što je dovelo do potrebe interveniranja Organizacije ujedinjenih nacija. Također, te brojne promjene traže aktivniju ulogu Ujedinjenih nacija u međunarodnoj sigurnosti.

Mirovne operacije nisu prisilne vojne akcije, već su mjere privremenog karaktera pomoću kojih se želi djelovati mirnim putem na određeni spor kako bi bio spriječen sukob, ili ukoliko je do sukoba došlo, da se spriječi njegovo prerastanje u rat.

¹ Klarin, D. (2015), *Mirovne operacije Ujedinjenih naroda*, završni rad, Veleučilište u Šibeniku, Šibenik, str. 2.

² Šalić, B. (2016), *Ujedinjeni narodi*, završni rad, Veleučilište u Šibeniku, Šibenik, str. 2.

U ovom radu ćemo se bazirati na najznačajnije mirovne operacije koje je proveo UN u periodu od 2000. do 2018. godine u svijetu, na dešavanja koja su prethodila nastanku ove organizacije, na organe koji čine ovu organizaciju, šta su mirovne operacije, na promjene u karakteru i na zadaće mirovnih operacija, na novi savremeni model mirovnih operacija, na vrste ovih operacija, na oblike djelovanja i principe mirovnih operacija, te na kriterije za njihovu primjenu.

I TEORIJSKO-METODOLOŠKI OKVIR RADA

1. Teorijska osnova istraživanja

Nakon Prvog svjetskog rata, koji je rezultirao gubitkom velikog broja ljudi, te raspadom Lige naroda koja je trebala očuvati i održati mir u svijetu te spriječiti nastanak novih ratova, posebno onih svjetskih razmjera, izbija Drugi svjetski rat. Već na samom početku Drugog svjetskog rata sve velike države, predvođene Sjedinjenim Američkim Državama i Ujedinjenim Kraljevstvom, uvidjele su potrebu i neophodnost formiranja svjetske organizacije koja će spriječiti buduće ratove i osigurati i očuvati mir u svijetu. Države poučene iskustvima iz Prvog svjetskog rata i mnogobrojnim ljudskim gubicima bile su odlučne da se takvi sukobi više ne ponove, te su bile saglasne o pitanju formiranja organizacije, saveza u okviru čijih organa bi se pregovaralo i raspravljaljalo o sprečavanju agresije te o pronalasku načina za mirno rješavanje sporova. Dešavanja tokom dva svjetska rata bila su znak za uzbunu. Države su bile saglasne da je neophodno uvesti velike promjene na međunarodnoj sceni.

Ova dešavanja su razlog osnivanja Organizacije ujedinjenih nacija čiji je temeljni cilj uspostava i održavanje mira u svijetu. Prihvatanjem i ratificiranjem Povelje Ujedinjenih nacija, 50 članica osnovalo je 16. juna 1945. godine u San Francisku Ujedinjene nacije, organizaciju koja je trebala biti glavni kolektivni instrument očuvanja međunarodnog mira i sigurnosti. Povelja je stupila na snagu 24. oktobra 1945. godine, a njena pravna regulativa sadržana je u 111 članova. Kasnije je ovaj dan proglašen Danom Ujedinjenih nacija. Poveljom je utvrđeno šest tijela organizacije, a to su: Generalna skupština, Vijeće sigurnosti, Sekretarijat, Ekonomsko i društveno vijeće, Starateljsko vijeće i Međunarodni sud pravde. Period koji je uslijedio nakon završetka Hladnog rata obilježila je konstantna borba za očuvanje i izgradnju mira, u čemu je značajnu ulogu imala Organizacija ujedinjenih nacija kroz svoje mirovne operacije.

Mirovne operacije Organizacije ujedinjenih nacija izazvale su pažnju, ali i nadu zemalja zahvaćenih ratom da će biti uspostavljen mir. Organizacija UN-a osiguranje mira u svijetu bazira na metodama međunarodnog prava za rješavanje sporova mirnim putem.

Mir i sigurnost su postali imperativ današnjice, a uloga Organizacije ujedinjenih nacija i njenih mirovnih operacija je bitnija nego ikad. Promjene koje su se odigrale na međunarodnoj sceni u proteklih dvadeset godina u svijetu i u Evropi rezultirale su sukobima i nestabilnostima, što je dovelo do potrebe interveniranja Organizacije ujedinjenih nacija. Također, te brojne promjene traže aktivniju ulogu Ujedinjenih nacija u međunarodnoj sigurnosti.

Mirovne operacije sadrže akcije i mjere čiji je cilj uspostavljanje i održavanje mira u unutardržavnim ili međunarodnim sukobima, a uključuju upotrebu oružanih snaga pod kontrolom Ujedinjenih nacija, uz pristanak država koje vode spor ili sukob. Iako one uključuju učestvovanje vojnog osoblja na sukobljenom teritoriju, mirovne operacije nisu prisilne vojne akcije, već su mjere privremenog karaktera pomoću kojih se želi djelovati mirnim putem na određeni spor kako bi bio spriječen sukob, ili ukoliko je do sukoba došlo, da se spriječi njegovo prerastanje u rat.

U ovom radu ćemo se bazirati na najznačajnije mirovne operacije koje je proveo UN u periodu od 2000. do 2018. godine u svijetu, na dešavanja koja su prethodila nastanku ove organizacije, na organe koji čine ovu organizaciju, šta su mirovne operacije, na promjene u karakteru i na zadaće mirovnih operacija, na novi savremeni model mirovnih operacija, na vrste ovih operacija, na oblike djelovanja i principe mirovnih operacija, te na kriterije za njihovu primjenu.

2. Problem istraživanja

Šta su mirovne operacije Ujedinjenih nacija i kako su se one razvijale? Da li mirovne operacije imaju pravnu osnovu u dokumentima Organizacije ujedinjenih nacija? Jesu li mirovne operacije Organizacije ujedinjenih nacija bile uspješan ili ipak neuspješan poduhvat u cilju sprečavanja sukoba, uspostavljanja i održavanja mira u periodu od 2000. godine do danas? Da li mirovne misije Ujedinjenih nacija mogu riješiti sporove i sukobe, odnosno mogu li biti uspješan mehanizam za rješavanje sukoba u budućnosti?

3. Predmet istraživanja

U ovom radu ćemo govoriti o najznačajnijim mirovnim operacijama koje su Ujedinjene nacije provele u građanskim sukobima u periodu od 2000. do 2018. godine, gdje ćemo detaljno analizirati i prikazati neka područja u kojima su Ujedinjene nacije, kroz mehanizam mirovnih operacija, morale intervenirati u navedenom razdoblju. Predmet analize će uključivati sljedeće mirovne operacije Organizacije ujedinjenih nacija: UN operacija u Etiopiji i Eritreji, UN operacija na Haitiju, UN operacija u Liberiji, UN operacija u Sudanu i UN operacija u Istočnom Timoru. Da bi se stekao cjelokupan uvid u rad, neophodno je govoriti o dešavanjima koja su obilježila historiju i koja su dovela do potrebe formiranja organizacije čiji je temeljni cilj da se historija ne ponovi, da se uspostavi i održi mir u svijetu, te da se pronađu mehanizmi za mirno rješavanje sporova i konflikata. Prije svega, potrebno je reći nešto više o samoj Organizaciji ujedinjenih nacija, o njenoj strukturi i organima koji je čine, te o njihovim ovlaštenjima. Predmet istraživanja je usmjeren na uzroke koji su doveli do izbijanja konflikata u navedenim područjima, što je rezultiralo potrebom da se Ujedinjene nacije uključe u te sukobe. Dugotrajni sukobi na tim područjima destabilizirali su regiju, unazadili ekonomski razvoj, doveli do destrukcije osnovne socijalne infrastrukture, te do patnji ljudi. Ovi sukobi imaju negativne posljedice kako po lokalnu, regionalnu, tako i po međunarodnu sigurnost. Iako Organizacija ujedinjenih nacija putem mirovnih misija teži rješavanju sukoba u navedenim područjima, postavlja se pitanje da li ona može dovesti do rješavanja i završetka tih sukoba kojima se još uvijek ne nazire kraj.

4. Ciljevi istraživanja

Naučni cilj ovog rada podrazumijeva doprinos nauci i struci u oblasti izučavanja mirovnih operacija, analizirajući proces njihovog nastanka, razvoj, ulogu operacija u 21. vijeku te način na koji djeluju jedinice koje se bave očuvanjem mira.

Društveni cilj istraživanja je nastojanje da se razumiju pojmovi koji su ključni za bolje shvatanje ove tematike, a to su mir, rat, sukob, država, suverenitet, mirovne operacije, te drugi pojmovi za čijim se definiranjem ukaže potreba. Ovo istraživanje će nam pomoći u daljem razvoju alternativa za rješavanje postojećih problema u okviru konflikata, pronalaska prijedloga za poboljšanje provođenja, funkcioniranja i organiziranja mirovnih operacija u složenim savremenim uvjetima.

5. Sistem hipoteza

Generalna hipoteza: Mirovne operacije su efektivan mehanizam Organizacije ujedinjenih nacija za očuvanje i izgradnju mira i sigurnosti u svijetu.

Posebna hipoteza 1: Uspjeh i kvalitet mirovnih operacija u područjima koja će biti predmet analize ovise o sljedećim faktorima: finansiranje, utjecaj medija i medijske prezentacije, odnos Ujedinjenih nacija i regionalnih organizacija u procesu provođenja mirovnih operacija.

Posebna hipoteza 2: Uloge i funkcije mirovnih operacija Organizacije ujedinjenih nacija u razdoblju od 2000. godine do danas ovise o odnosima i interesima pet stalnih članica Vijeća sigurnosti UN-a.

6. Metode istraživanja

Metode koje ćemo koristiti prilikom izrade ovog magistarskog rada su metoda analize sadržaja, historijski metod, metoda dokazivanja i opovrgavanja, statistički metod i komparativni metod.

7. Vremenski plan istraživanja

Predviđeni vremenski okvir za izradu magistarskog rada je šest mjeseci ili jedan semestar.

8. Kratko obrazloženje preliminarnog rada po dijelovima i strukturama

Prvo poglavlje rada je uvodno.

Drugo poglavlje odnosi se na teorijsko-metodološke osnove rada u okviru kojih smo odredili problem i predmet istraživanja, svrhu i ciljeve istraživanja, hipoteze, metode istraživanja, kao i obrazloženje strukture rada.

Treće poglavlje odnosi se na Organizaciju ujedinjenih nacija.

Četvrto poglavlje rada sadrži kratak historijski pregled događaja i okolnosti koji su doveli do formiranja međunarodne organizacije koja bi uspostavila i održala mir i sigurnost u svijetu. U ovom poglavlju ćemo se osvrnuti na preteče Organizacije ujedinjenih nacija, razloge njihovog raspadanja i neodrživosti, na oblike međunarodnog organiziranja za očuvanje mira i sigurnosti te na osnivanje Ujedinjenih nacija. Govorit ćemo o organima koji čine ovu organizaciju, te o njihovim nadležnostima i ovlaštenjima. Posebna pažnja bit će usmjerena na koncept kolektivne sigurnosti koja je Poveljom Ujedinjenih nacija zamišljena kao način rješavanja sukoba i sprečavanja agresije među međunarodnim subjektima, nakon čijeg neuspjeha se morao pronaći novi način uspostave mira koji bi bio prilagođen tadašnjim okolnostima, što je rezultiralo pojavom mirovnih operacija kao odgovora na promjene koje su zadesile svijet. Ovaj dio rada baziran je na analizi razvoja i nastanka mirovnih operacija, načinu na koji su one uspostavljene, njihovog pravnog temelja, principima i vrstama mirovnih operacija te njihovim karakteristikama. Također, u ovom dijelu rada ćemo se osvrnuti i na faktore koji uveliko utječu na uspjeh i kvalitet mirovnih operacija.

Peti, ujedno i najvažniji dio rada, bit će fokusiran na analizu slučaja mirovnih operacija Organizacije ujedinjenih nacija u razdoblju od 2000. godine pa do danas, a obuhvatat će sljedeće mirovne operacije: UN operacija u Etiopiji i Eritreji, UN operacija u Liberiji i UN operacija u Istočnom Timoru i Afganistanu. U ovom dijelu rada ćemo detaljno opisati uzroke koji su doveli do izbijanja sukoba u ovim područjima, zatim ćemo govoriti o uključivanju Ujedinjenih nacija u te sukobe, o samoj uspostavi mirovnih operacija i njihovom toku i razvoju. U samoj konačnici rada pokušat ćemo na osnovu prethodno iznesenih činjenica i konstatacija potvrditi ili opovrgnuti hipoteze u radu, te pokušati dati odgovor na pitanje da li mirovne operacije Organizacije ujedinjenih nacija mogu biti efektivan mehanizam koji će rješavati sukobe u savremenim međunarodnim odnosima i uvjetima.

Zaključak će nam dati uvid u historijska dešavanja koja su dovela do građanskih i međudržavnih sukoba koji su inicirali uključivanje treće nepristrane strane da bi ti sukobi bili riješeni. Vidjet ćemo da su mirovne operacije proširile svoje djelovanje na pitanja ljudskih prava i ekonomskog razvoja, te da je došlo do drastičnih promjena u njihovom karakteru i zadaći od perioda njihovog nastanka do danas. Iako su mirovne operacije nastale kao odgovor Organizacije ujedinjenih nacija na pružanje pomoći sukobljenim stranama u sporu, postavlja se pitanje da li one mogu ostvariti koncept kolektivne sigurnosti u sadašnjosti i budućnosti. Zaključak ovog rada predstavlja razmatranje koje sumira sve prethodno iznesene konstatacije do kojih se došlo tokom istraživanja u ovom radu. Na kraju je navedena literatura koja je korištena prilikom izrade rada.

II ORGANIZACIJA ZA OČUVANJE MIRA

1. Ujedinjene nacije

Ujedinjene nacije su jedinstvena organizacija nezavisnih zemalja koje su se udružile kako bi radile za mir u svijetu i društveni napredak. Organizacija je formalno nastala 24. oktobra 1945. godine, a osnovala ju je 51 zemlja. Do kraja 2008. godine članstvo u UN-u je naraslo na 192 zemlje. Nijedna zemlja nikada nije bila isključena iz članstva. Indonezija je privremeno napustila UN 1965. godine zbog spora sa susjednom Malezijom, ali se vratila sljedeće godine.³

Ujedinjene nacije imaju četiri cilja: održavanje međunarodnog mira i sigurnosti; razvijanje prijateljskih odnosa među narodima; saradnja u rješavanju međunarodnih problema i promoviranju poštovanja ljudskih prava; te da bude centar za usklađivanje djelovanja nacija. Na ovim ciljevima radi i sarađuje više od 30 povezanih organizacija poznatih kao sistem UN-a.⁴

Ujedinjene nacije nisu svjetska vlada i ne donose zakone. Međutim, one pružaju sredstva za pomoć u rješavanju međunarodnih sukoba i formuliranju politika o pitanjima koja se tiču svih nas. Sve države članice UN-a - velike i male, bogate i siromašne, sa različitim političkim pogledima i socijalnim sistemima - imaju pravo glasa i glasaju u ovom procesu. Ujedinjene nacije daju mogućnost zemljama da uravnoteže globalnu međuzavisnost i nacionalne interese pri rješavanju međunarodnih problema. Sistem Ujedinjenih nacija radi na promoviranju poštovanja ljudskih prava, smanjenju siromaštva, borbi protiv bolesti i zaštiti životne sredine.

Ideja Ujedinjenih nacija rođena je tokom Drugog svjetskog rata (1939-1945). Svjetski lideri koji su sarađivali na okončanju rata osjetili su snažnu potrebu za mehanizmom koji bi pomogao da se doneše mir i zaustave budući ratovi. Shvatili su da je to moguće samo ako sve nacije rade zajedno kroz globalnu organizaciju. Ime *Ujedinjene nacije* predložio je predsjednik Sjedinjenih Američkih Država Franklin D. Roosevelt.

³ *Everything You Always Wanted to Know about the United Nations* (2008), United Nations Department of Public Information, New York, Internet, datum pristupa: 13.05.2019, detaljnije vidjeti na: <http://www.unicir.org/Engaboutun.pdf?wmode=transparent>

⁴ *Statute of the office og the United Nations high commissioner for refugees*, UNHCR Communications and Public Information Service, Switzerland, Internet, datum pristupa: 13.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://www.unhcr.org/3b66c39e1.pdf>

Prvi put je zvanično korišten 1942. godine kada su predstavnici 26 zemalja potpisali Deklaraciju Ujedinjenih nacija. U čast predsjedniku Rooseveltu, koji je umro nekoliko sedmica prije potpisivanja Povelje, svi prisutni na konferenciji u San Franciscu usvojili su naziv *Ujedinjene nacije*.

Slična organizacija, Liga naroda, osnovana je 1919. godine nakon Prvog svjetskog rata. Njen glavni cilj bio je očuvanje svjetskog mira. Međutim, nisu sve zemlje pristupile Ligi naroda. Sjedinjene Države, naprimjer, nikada nisu bile članice. Drugi koji su se kasnije pridružili, odustali su, a Liga naroda često nije poduzela ništa. Iako nije uspjela, Liga naroda podstakla je san o univerzalnoj organizaciji. Rezultat su Ujedinjene nacije čije je sjedište međunarodna zona. To znači da zemlja na kojoj UN sjedi ne pripada samo Sjedinjenim Državama, zemlji domaćinu, već svim članicama Ujedinjenih nacija.

Ujedinjene nacije imaju zastavu i pripadnike sigurnosti koji čuvaju područje. Također, imaju poštu i izdaju marke koje se mogu koristiti samo iz sjedišta Ujedinjenih nacija, ili iz ureda Ujedinjenih nacija u Beču i Ženevi.

Slika 1. Zastava Ujedinjenih nacija

Države su prvo uspostavile međunarodne organizacije da sarađuju u određenim pitanjima. Međunarodna unija za telekomunikacije osnovana je 1865. kao Međunarodna telegrafska unija, a Univerzalni poštanski savez osnovan je 1874. godine. Obje su sada specijalizirane agencije Ujedinjenih nacija. Godine 1899. održana je prva Međunarodna mirovna konferencija u Hagu da bi se razradili instrumenti za mirno rješavanje kriza, sprečavanje ratova i kodifikacija pravila ratovanja. Usvojena je Konvencija o miru na Pacifiku o međunarodnim sporovima i osnovan je Stalni arbitražni sud koji je počeo s radom 1902. godine.⁵ Ujedinjene nacije su međunarodna organizacija osnovana 1945. godine.

Trenutno je sastavljena od 193 države članice. Misija i rad Ujedinjenih nacija vođeni su ciljevima i principima sadržanim u osnivačkoj Povelji. Sjedište Ujedinjenih nacija je u New Yorku.

⁵ *The United Nations Today* (2008), United Nations Department of public information, New York, str. 3.

Zbog ovlasti koje su UN-u dodijeljene u Povelji te zbog jedinstvenog međunarodnog karaktera, Ujedinjene nacije mogu poduzeti mjere o pitanjima s kojima se suočava čovječanstvo u 21. vijeku, kao što su mir i sigurnost, klimatske promjene, održivi razvoj, ljudska prava, razoružanje, terorizam, humanitarni rad i zdravstvene hitne situacije, rodna ravnopravnost, upravljanje, proizvodnja hrane i drugo.

Ujedinjene nacije također omogućavaju članovima forum da izraze svoje stavove u Generalnoj skupštini, Vijeću sigurnosti, Ekonomskom i socijalnom vijeću te u drugim tijelima i odborima. Omogućavanjem dijaloga među članicama i organiziranjem pregovora, Organizacija je postala mehanizam za vlade da pronađu područja sporazuma i zajednički rješavaju probleme.

2. Povelja Ujedinjenih nacija

Povelja je konstituirajući instrument Organizacije koji utvrđuje prava i obaveze država članica te uspostavlja organe i procedure Ujedinjenih nacija. U međunarodnom ugovoru, Povelja kodificira glavne principe međunarodnih odnosa - od suverene jednakosti država do zabrane upotrebe sile u međunarodnim odnosima na bilo koji način koji nije u skladu sa ciljevima Ujedinjenih nacija.

Povelja može biti izmijenjena glasanjem dvije trećine članova Generalne skupštine i ratifikacijom dvije trećine članova Ujedinjenih nacija, uključujući pet stalnih članova Vijeća sigurnosti. Do sada su izmijenjena četiri Statuta, jedan od njih dva puta:

- Godine 1965. članstvo u Vijeću sigurnosti je povećano sa 11 na 15 (član 23), a broj pozitivnih glasova potrebnih za donošenje odluke povećan je sa sedam na devet, uključujući i glasanje pet stalnih članica za sva pitanja od značaja radije nego procedura (član 27).
- Godine 1965. članstvo Ekonomskog i socijalnog vijeća je povećano sa 18 na 27, a 1973. godine je povećano na 54 (član 61).
- Godine 1968. broj glasova potreban u Vijeću sigurnosti da sazove generalnu konferenciju za razmatranje Povelje je povećan sa sedam na devet (član 109).⁶

⁶ *The United Nations Today* (2008), United Nations Department of public information, New York, str. 4.

Amandman na član 23. proširuje članstvo u Vijeću sigurnosti sa jedanaest na petnaest. Izmijenjeni član 27. propisuje da se odluke Vijeća sigurnosti o proceduralnim pitanjima donose pozitivnim glasovima devet članova (ranije sedam), a za sva ostala pitanja potvrđnim glasovima devet članova (ranije sedam), uključujući glasove pet stalnih članica Vijeća sigurnosti. Amandman na član 61, koji je stupio na snagu 31. augusta 1965. godine, proširio je članstvo Ekonomskog i socijalnog vijeća sa osamnaest na dvadeset sedam. Naknadni amandman na taj član, koji je stupio na snagu 24. septembra 1973. godine, dodatno je povećao broj članova Vijeća sa dvadeset sedam na pedeset četiri.

Amandman na član 109, koji se odnosi na prvi paragraf tog člana, predviđa da generalna konferencija država članica u svrhu razmatranja Povelje može biti održana na datum i mjesto koje će biti utvrđeno dvotrećinskom većinom glasova članova Generalne skupštine i glasanjem devet članova (ranije sedam) Vijeća sigurnosti. Stav 3. člana 109, koji se bavi razmatranjem moguće konferencije o reviziji, zadržan je u izvornom obliku u svom upućivanju na "glasanje bilo kojeg od sedam članova Vijeća sigurnosti", na paragraf koji je 1955. godine usvojila Generalna skupština na 10. redovnoj sjednici, kao i Vijeće sigurnosti.

Preamble Povelje izražava ideale i zajedničke ciljeve svih naroda čije su se vlade udružile u formiranje Ujedinjenih nacija i glasi:

"MI, NARODI UJEDINJENIH NACIJA RIJEŠENI... da spasimo buduća pokoljenja užasa rata, koji je dva puta u toku našeg života nanio čovječanstvu neopisive patnje; da ponovo potvrdimo vjeru u osnovna prava čovjeka, u dostojanstvo i vrijednost ljudske ličnosti, u ravnopravnost muškaraca i žena i nacija velikih i malih; da osiguramo uvjete pod kojima će moći da se očuvaju pravda i poštovanje obaveza koje proističu iz Ugovora i drugih izvora međunarodnog prava kao i da radimo na socijalnom napretku i poboljšanju životnih uvjeta u većoj slobodi.

I U TOM CILJU da budemo tolerantni i da živimo zajedno u miru jedni sa drugima kao dobri susjedi, da ujedinimo svoje snage radi održanja mira i sigurnosti u svijetu, da osiguramo prihvatanjem načela i ustanovljavanjem metoda da se oružana sila ne upotrebljava osim u općem interesu, te da koristimo međunarodne mehanizme u svrhu unapređenja ekonomskog i socijalnog napretka svih naroda.

ODLUČILI SMO DA UJEDINIMO SVOJE SNAGE RADI OSTVARENJA OVIH CILJEVA. Sukladno tome, naše vlade, posredstvom svojih predstavnika okupljenih u gradu San Francisku, uz priložene punomoći u ispravnoj i propisanoj formi, usvajaju ovu Povelju Ujedinjenih nacija i osnivaju međunarodnu organizaciju koja će nositi naziv Ujedinjene nacije.⁷

3. Ciljevi i načela Ujedinjenih nacija

Svrha i ciljevi Ujedinjenih nacija, kako je navedeno u Povelji, su:

1. Održanje međunarodnog mira i sigurnosti i u tu svrhu preuzimanje efikasnih kolektivnih mjera radi sprečavanja i otklanjanja prijetnji miru, suzbijanje akata agresije ili drugih povreda mira kao i postizanje mirnim putem, a u skladu sa načelima pravde i međunarodnog prava, sređivanja ili rješavanja međunarodnih sporova ili konfliktnih situacija koje bi mogle dovesti do povreda mira.
2. Razvijanje prijateljskih odnosa među nacijama koji su zasnovani na poštovanju načela ravnopravnosti i prava naroda na samoopredjeljenje, te preuzimanje drugih odgovarajućih mjera radi učvršćivanja mira u svijetu.
3. Ostvarenje međunarodne saradnje rješavanjem međunarodnih problema ekomske, socijalne, kulturne ili humanitarne prirode, unapređivanje i podsticanje poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda za sve bez obzira na rasu, spol, jezik ili vjeru.
4. Postavljanje Organizacije kao središta za usklađivanje akcija preuzetih radi postizanja ovih zajedničkih ciljeva.⁸

⁷ Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice (1945), San Francisco

⁸ The United Nations Today (2008), United Nations Department of public information, New York, str. 5.

Organizacija i njeni članovi postupaju u provođenju ciljeva navedenih u članu 1. u skladu sa sljedećim načelima:

- Organizacija počiva na načelu suverene jednakosti svih njenih članova.
- Da bi svakom od njih bila zagarantirana prava i povlastice koje proističu iz članstva, svi članovi savjesno ispunjavaju obaveze koje su preuzeli u saglasnosti s ovom Poveljom.
- Svi članovi rješavaju svoje međunarodne sporove mirnim putem tako da mir u svijetu, sigurnost i pravda ne budu povrijeđeni.
- Svi članovi se u svojim međunarodnim odnosima suzdržavaju od prijetnje silom ili upotrebe sile protiv teritorijalnog integriteta ili političke nezavisnosti svake države, te od upotrebe sile na bilo koji drugi način koji nije saglasan sa ciljevima Ujedinjenih nacija.
- Svi članovi pružaju Ujedinjenim nacijama pomoć u svakoj akciji koju Organizacija preduzima u skladu sa Poveljom i suzdržavaju se od pružanja pomoći svakoj državi protiv koje Ujedinjene nacije preduzmu preventivnu ili prinudnu akciju.
- Organizacija vodi računa o tome da joj pristupaju države koje nisu članovi Ujedinjenih nacija i to da pristupaju u skladu s načelima ove Povelje i u mjeri u kojoj je to potrebno radi održanja mira i sigurnosti u svijetu.
- Ništa u ovoj Povelji ne daje ovlaštenje Ujedinjenim nacijama da se miješaju u pitanja koja se po svojoj suštini nalaze u unutrašnjoj nadležnosti svake države, niti je Organizacija ovlaštena da od članova zahtijeva da se takva pitanja rješavaju na osnovu ove Povelje. Ovo načelo nema utjecaja na primjenu prinudnih mjera spomenutih u poglavlju VII.

4. Struktura Organizacije ujedinjenih nacija

Povelja je uspostavila šest glavnih tijela Ujedinjenih nacija: Generalnu skupštinu, Vijeće sigurnosti, Ekonomsko i socijalno vijeće, Starateljsko vijeće, Međunarodni sud pravde i Sekretarijat. Međutim, porodica Ujedinjenih nacija je mnogo veća, uključujući 15 agencija i nekoliko programa i tijela.

Shema 1. Tijela UN-a

Sva ova tijela su smještena u sjedištu UN-a u New Yorku, osim Međunarodnog suda pravde koji se nalazi u Hagu. Rade u područjima kao što su zdravstvo, poljoprivreda, telekomunikacije i vrijeme. Pored toga, postoje 24 programa, niz fondova i drugih organa s odgovornostima u određenim oblastima. Ova tijela, zajedno s vlastitim i specijaliziranim programima Ujedinjenih nacija, čine sistem Ujedinjenih nacija.⁹

4.1. Generalna skupština

Generalna skupština je glavni savjetodavni organ. Sastoji se od predstavnika svih država članica, od kojih svaka ima po jedan glas. Odluke o važnim pitanjima, kao što su pitanja o miru i sigurnosti, prihvatanje novih članova i budžetska pitanja, zahtijevaju dvotrećinsku većinu.

⁹ Everything You Always Wanted to Know about the United Nations (2008), United Nations Department of Public Information, New York, Internet, datum pristupa: 13.05.2019, detaljnije vidjeti na: <http://www.unicir.org/Engaboutun.pdf?wmode=transparent>

Slika 2. Generalna skupština UN-a

Odluke o drugim pitanjima se donose prostom većinom. Funkcije i ovlasti Generalne skupštine, prema Povelji, uključuju:

- razmatranje i davanje preporuka o principima saradnje u održavanju međunarodnog mira i sigurnosti, uključujući principe koji reguliraju razoružanje i regulaciju oružja;
- raspravu o svakom pitanju koje se odnosi na međunarodni mir i sigurnost i, osim u slučajevima kada se raspravlja o sporu ili situaciji u Vijeću sigurnosti, da daje preporuke o tome;
- da raspravlja i, s istim izuzetkom, daje preporuke o bilo kojem pitanju u okviru Povelje ili utječe na ovlaštenja i funkcije bilo kojeg organa Ujedinjenih nacija;
- da inicira studije i daje preporuke za unapređenje međunarodne političke saradnje, razvoj i kodifikaciju međunarodnog prava, ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda za sve, te za međunarodnu saradnju u ekonomskoj, socijalnoj, kulturnoj, obrazovnoj i zdravstvenoj oblasti;
- da daje preporuke za mirno rješavanje svake situacije, bez obzira na porijeklo, što bi moglo ugroziti prijateljske odnose među narodima;
- da prima i razmatra izvještaje Vijeća sigurnosti i drugih organa Ujedinjenih nacija;
- da bira nestalne članove Vijeća sigurnosti, članove Ekonomskog i socijalnog vijeća i dodatne članove Starateljskog vijeća (po potrebi); da zajedno sa Vijećem sigurnosti bira

sudije Međunarodnog suda pravde; te da, na preporuku Vijeća sigurnosti, imenuje generalnog sekretara.¹⁰

Redovna sjednica Generalne skupštine počinje svake godine u utorak treće sedmice septembra, računajući od prve sedmice koja sadrži najmanje jedan radni dan. Izbor predsjednika i 21 potpredsjednika Skupštine te predsjedavajućih šest glavnih odbora održava se najmanje tri mjeseca prije početka redovne sjednice. Da bi bila osigurana ravnomjerna geografska zastupljenost, predsjedništvo Skupštine se svake godine rotira među pet grupa država: afričke, azijske, istočnoevropske, latinoameričke i karipske, te zapadnoevropske i druge države. Pored toga, Skupština može da se sastane na vanrednim zasjedanjima na zahtjev Vijeća sigurnosti, većine država članica ili jednog člana ako se većina članova usaglasi. Posebne vanredne sjednice mogu biti sazvane u roku od 24 sata od zahtjeva Vijeća sigurnosti na glasanje devet članova Vijeća, ili većine članova Ujedinjenih nacija, ili jednog člana ako se većina članova usaglasi. Na početku svake redovne sjednice Skupština održava opću raspravu na kojoj se obraćaju šefovi država i vlada, izražavajući stavove o najhitnjim međunarodnim pitanjima.

Većina pitanja se, zatim, razmatra u šest glavnih odbora:

- prvi odbor (razoružanje i međunarodna sigurnost)
- drugi odbor (ekonomski i finansijski)
- treći odbor (socijalni, humanitarni i kulturni)
- četvrti odbor (posebni politički i dekolonizacija)
- peti odbor (administrativni i budžetski)
- šesti odbor (pravni)¹¹

Neka pitanja se direktno razmatraju na plenarnim sastancima, dok se druga pitanja dodjeljuju jednom od šest glavnih odbora. Rezolucije i odluke, uključujući i one koje su preporučili odbori, usvajaju se na plenarnim sastancima - obično prije pauze redovne sjednice u decembru. Oni se mogu usvojiti glasanjem ili bez njega.

¹⁰ Kim, S., Russett, B. (1996), *The new politics of voting alignments in the United Nations General Assembly*, International Organization, Volume 50, Issue 4, str. 16.

¹¹ Rafalovitch, A., Dale, R. (2009), *United Nations General Assembly Resolutions: A Six-Language Parallel Corpus*, New York, str. 21.

Skupština generalno odluke usvaja većinom glasova prisutnih članova. Važna pitanja, uključujući preporuke o međunarodnom miru i sigurnosti, izbor članova nekih glavnih tijela i budžetska pitanja, donose se dvotrećinskom većinom. Glasanje se može obaviti kao snimljeno glasanje, prikazivanje ruku ili glasanje po pozivu. Iako odluke Skupštine nemaju pravno obavezujuću snagu za vlade, one nose težinu svjetskog mišljenja, kao i moralni autoritet svjetske zajednice. Rad Ujedinjenih nacija tokom cijele godine uglavnom proizilazi iz mandata koje je dala Generalna skupština - to jest, volje većine članova, kao što je izraženo u rezolucijama i odlukama koje je usvojila Skupština.

Taj rad obavljuju:

- odbori i druga tijela koja je osnovala Skupština da proučavaju i izvještavaju o specifičnim pitanjima, kao što su razoružanje, očuvanje mira, razvoj i ljudska prava;
- na međunarodnim konferencijama koje je sazvala Skupština;
- Sekretarijat Ujedinjenih nacija - generalni sekretar i njegovo osoblje međunarodnih civilnih službenika.

4.2. Vijeće sigurnosti

Vijeće sigurnosti ima glavnu odgovornost, prema Povelji, za održavanje međunarodnog mira i sigurnosti. Vijeće ima 15 članova: pet stalnih - Kina, Francuska, Ruska Federacija, Velika Britanija i Sjedinjene Američke Države - i 10 članova koje bira Generalna skupština na dvogodišnji mandat. Svaki član ima jedan glas. Odluke o proceduralnim pitanjima donose se pozitivnim glasanjem najmanje 9 od 15 članova. Odluke o materijalnim pitanjima zahtijevaju devet glasova i odsustvo negativnog glasanja bilo kojeg od pet stalnih članova.¹²

Svih pet stalnih članova su koristili pravo veta u jednom ili drugom trenutku. Ako se stalna članica ne slaže u potpunosti s predloženom rezolucijom, ali ne želi staviti veto, može se odlučiti da se suzdrži - čime se omogućava usvajanje rezolucije ako dobije potreban broj od devet glasova za. Prema članu 25. Povelje, svi članovi Ujedinjenih nacija se slažu da prihvate i izvrše odluke Vijeća sigurnosti.

¹² *The United Nations Today* (2008), United Nations Department of public information, New York, str. 8.

Dok drugi organi Ujedinjenih nacija daju preporuke državama članicama, samo Vijeće ima moć da donosi odluke koje su države članice obavezne prema Povelji da implementiraju.

Funkcije Vijeća sigurnosti	Održavanje međunarodnog mira i sigurnosti u skladu sa principima i ciljevima Ujedinjenih nacija.
	Formuliranje planova za uspostavljanje sistema za reguliranje naoružanja.
	Pozivanje strana u sporu da ih riješe mirnim putem.
	Istraživanje svakog spora ili situacije koja bi mogla dovesti do međunarodnih nesuglasica, te predlaganje metoda prilagođavanja takvih sporova ili uvjeta poravnjanja.
	Utvrđivanje postojanja prijetnje miru ili aktu agresije i predlaganje mjera koje treba poduzeti.
	Pozivanje zainteresiranih strana da se pridržavaju privremenih mjera koje smatra potrebnim ili poželjnim kako bi se spriječilo pogoršanje situacije.
	Pozivanje članove Ujedinjenih nacija da poduzmu mјere koje ne uključuju upotrebu oružane sile - kao što su sankcije - da bi bile donesene odluke Vijeća.
	Pribjegavanje ili odobravanje upotrebe sile radi održavanja ili obnove međunarodnog mira i sigurnosti.
	Podsticanje mirnog rješavanja lokalnih sporova kroz regionalne aranžmane i da koriste takve regionalne aranžmane za izvršne radnje pod njegovim ovlastima.
	Predlaganje Generalnoj skupštini imenovanje generalnog sekretara i, zajedno sa Skupštinom, da izabere sudije Međunarodnog suda pravde.
	Zahtijevanje od Međunarodnog suda pravde da daje savjetodavno mišljenje o svakom pravnom pitanju.
	Preporuke Generalnoj skupštini za prijem novih članica u Ujedinjene nacije.

Tabela 1. Funkcije Vijeća sigurnosti¹³

¹³ The United Nations Today (2008), United Nations Department of public information, New York, str. 9.

Vijeće sigurnosti je tako organizirano da može neprekidno funkcionirati, a predstavnik svakog njegovog člana mora biti prisutan u svakom trenutku u sjedištu Ujedinjenih nacija.¹⁴ Kada se podnese žalba koja se odnosi na prijetnju miru, prva radnja Vijeća obično je da preporuči da stranke pokušaju postići sporazum mirnim putem. Vijeće može odrediti principe za mirno rješenje. U nekim slučajevima samo Vijeće preduzima istragu i posredovanje. Ono može poslati misiju, imenovati specijalne predstavnike ili zatražiti od generalnog sekretara da koristi svoje dobre usluge. Kada spor dovede do neprijateljstava, prva briga Vijeća je da ih što prije privede kraju. Vijeće može izdati direktive o prekidu vatre koje bi mogle pomoći u sprečavanju eskalacije sukoba.¹⁵

Vijeće također može slati vojne posmatrače ili mirovne snage kako bi se smanjile napetosti, razdvojile suprotne snage i stvorili uvjeti za mir u kojima se mogu tražiti mirna naselja. U skladu sa poglavljem VII Povelje, Vijeće može odlučiti o mjerama izvršenja, uključujući ekonomske sankcije, embargo na oružje, finansijske sankcije, zabrane putovanja ili kolektivnu vojnu akciju. Instrument za sankcije je važan instrument koji je dostupan Vijeću sigurnosti u nastojanju da promovira međunarodni mir i sigurnost. Svaki od postojećih režima sankcija ima *pametne* ili ciljne sankcije - embargo na oružje, finansijske sankcije i zabrane putovanja - osmišljene da eliminiraju ili svedu na minimum neželjene efekte, fokusirajući se na one koji su odgovorni za politike koje osuđuje međunarodna zajednica, dok napuštaju druge dijelove stanovništva i međunarodne trgovinske odnose. Vijeće je osnovalo dva međunarodna krivična tribunala za krivično gonjenje zločina protiv čovječnosti u bivšoj Jugoslaviji i u Ruandi. Sudovi su pomoći organi Vijeća. Nakon terorističkih napada na Sjedinjene Države 11. septembra 2001. godine, Vijeće je osnovalo Protivteroristički odbor, koji je također pomoći organ. Od 1994. godine, radna grupa Generalne skupštine razmatra reformu Vijeća sigurnosti, uključujući i pitanje pravedne zastupljenosti i proširenja članstva.¹⁶

¹⁴ Kuziemko, I., Werker, E. (2006), *How Much Is a Seat on the Security Council Worth? Foreign Aid and Bribery at the United Nations*, Journal of Political Economy, Vol. 127, No2, str. 7.

¹⁵ Kuziemko, I., Werker, E. (2006), *How Much Is a Seat on the Security Council Worth? Foreign Aid and Bribery at the United Nations*, Journal of Political Economy Vol. 127, No2, str. 8.

¹⁶ Bassiouni, M. (1994), *The United Nations Commission of Experts Established Pursuant to Security Council Resolution*, American Journal of International Law, str. 66.

4.3. Ekonomsko i socijalno vijeće

Poveljom je osnovano Ekonomsko i socijalno vijeće kao glavno tijelo koje koordinira ekonomski, društveni i srodnji rad Ujedinjenih nacija i specijaliziranih agencija i institucija - poznato kao porodica Organizacije ujedinjenih nacija. Vijeće ima 54 člana koji imaju mandat od tri godine. Glasanje u Vijeću je prostom većinom; svaki član ima jedan glas. Još od osnivanja Ujedinjenih nacija 1945. godine, Ekonomsko i socijalno vijeće (ECOSOC) ponekad je bilo predmet kritika i reformi koje su proširile svoje članstvo i uspostavile nove postupke za povećanje njegove učinkovitosti. Osim Vijeća sigurnosti, nijedan glavni organ UN-a nije bio predmet rasprave kao ECOSOC posljednjih godina.¹⁷

Funkcije i ovlasti Ekonomskog i socijalnog vijeća su:

- služiti kao centralni forum za raspravu o međunarodnim privrednim i socijalnim pitanjima te za formuliranje preporuka za države članice i sistem Ujedinjenih nacija;
- izraditi ili pokrenuti studije i izvještaje te dati preporuke o međunarodnim privrednim, socijalnim, kulturnim, obrazovnim, zdravstvenim i srodnim pitanjima;
- promicati poštovanje i poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda;
- pomoći u pripremi i organiziranju velikih međunarodnih konferenciјa na ekonomskom i socijalnom području kao i na srodnim područjima, te promicati koordinirano praćenje ovih konferenciјa;
- koordinirati aktivnosti specijaliziranih agencija putem konsultacija s njima i preporuka, kao i putem preporuka Glavnoj skupštini.¹⁸

Kroz raspravu o međunarodnim ekonomskim i socijalnim pitanjima i preporukama za njenu politiku, ECOSOC ima ključnu ulogu u poticanju međunarodne saradnje u razvoju i određivanju prioriteta za djelovanje. Vijeće općenito održava nekoliko kratkih sjednica te brojne pripremne sastanke, okrugle stolove i panel-diskusije sa članovima civilnog društva tokom cijele godine.

¹⁸ *The United Nations Today* (2008), United Nations Department of public information, New York, str. 10.

Također, održava četverosedmičnu temeljnu sjednicu u julu, naizmjenično u New Yorku i Ženevi. Ta sjednica uključuje segment na visokom nivou, na kojem učestvuju ministri i drugi visoki zvaničnici, da bi razgovarali o glavnim ekonomskim, socijalnim i humanitarnim pitanjima.

4.4. Starateljsko vijeće

Starateljsko vijeće osnovano je Poveljom 1945. godine, da bi osiguralo međunarodni nadzor za 11 teritorija povjerenja pod upravom sedam država članica, te osiguralo poduzimanje odgovarajućih koraka za pripremu teritorija za samoupravu ili nezavisnost. Povelja je ovlastila Starateljsko vijeće da ispita i raspravlja o izvještajima upravne vlasti o političkom, ekonomskom, socijalnom i obrazovnom napretku naroda teritorija povjerenja; da ispituje predstavke teritorija i da poduzima posebne misije na određenim teritorijama.

Do 1994. godine sve su teritorijalne komisije stekle samoupravu ili nezavisnost, bilo kao zasebne države ili ulaskom u susjedne nezavisne zemlje. Posljednje je to učinilo Trustovo područje otoka Pacifika (Palau) koje je postalo 185. država članica.

4.5. Međunarodni sud pravde

Smješten u Hagu, u Holandiji, Međunarodni sud pravde glavni je pravosudni organ Ujedinjenih nacija. On rješava pravne sporove između država i daje savjetodavna mišljenja Ujedinjenim nacijama i njihovim specijaliziranim agencijama.¹⁹ Njegov je Statut sastavni dio Povelje UN-a. Sud je otvoren za sve države koje su stranke njegovog Statuta, a koje uključuju sve članice Ujedinjenih nacija. Samo države mogu biti stranke u spornim predmetima pred Sudom i podnijeti mu sporove. Sud nije otvoren za privatne osobe i subjekte ili međunarodne organizacije.

¹⁹ Gowlland, Debbas V.(2016), *The Relationship between the International Court of Justice and the Security Council in the Light of the Lockerbie Case*, American Journal of International Law Get access, Vol. 88, Issue 4, str. 84.

Generalna skupština i Vijeće sigurnosti mogu zatražiti od Suda savjetodavno mišljenje o svakom pravnom pitanju. Drugi organi Ujedinjenih nacija i specijalizirane agencije, kada ih odobri Skupština, mogu zatražiti savjetodavna mišljenja o pravnim pitanjima u okviru svojih aktivnosti. Nadležnost Suda pokriva sva pitanja predviđena Poveljom Ujedinjenih nacija ili međunarodnim ugovorima i konvencijama.

Države se mogu unaprijed obavezati da će prihvati nadležnost Suda, bilo potpisivanjem ugovora ili konvencije koji predviđaju proslijedivanje Sudu ili davanjem izjave u tom smislu. Takve izjave koje prihvataju obaveznu nadležnost često sadrže rezerve isključujući određene vrste sporova.

U skladu sa Statutom, Sud rješava sporove primjenom:

- međunarodnih konvencija kojima se utvrđuju pravila koja su izričito priznale države u sporu;
- međunarodnog običaja - dokaza opće prakse prihvачene kao zakon;
- općih načela prava koja priznaju nacije;
- sudske odluke i učenja najiskusnijih naučnika različitih nacija.²⁰

Sud se sastoji od 15 sudaca koje biraju Generalna skupština i Vijeće sigurnosti, a glasaju nezavisno. Oni se biraju na temelju njihovih kvalifikacija i potrebno je osigurati da su glavni pravni sistemi svijeta zastupljeni u Sudu. Niti jedan sudac ne može biti iz iste zemlje, a njihov mandat traje devet godina. Tokom svog mandata ne mogu se baviti drugim zanimanjima.

Sud obično zasjeda na plenarnoj sjednici, ali može formirati manje jedinice koje se zovu komore, ako to stranke zatraže. Presude Vijeća smatraju se donesenim kad to obavi Sud u punom sastavu. Sud također ima Komoru za pitanja okoliša i svake godine obrazuje Sažetak postupka.²¹

²⁰ *The United Nations Today* (2008), United Nations Department of public information, New York, str. 13.

²¹ *Main Organs UN*, Internet, datum pristupa: 15.05.2019, detaljnije vidjeti na:
<https://www.un.org/en/sections/about-un/main-organs/index.html>

4.6. Sekretariat

Sekretariat čine generalni sekretar i desetine hiljada međunarodnih službenika UN-a koji obavljaju svakodnevni rad prema nalogu Generalne skupštine i drugih glavnih organa Organizacije. Generalni sekretar je glavni administrativni službenik Organizacije, kojeg imenuje Generalna skupština na preporuku Vijeća sigurnosti na petogodišnji mandat koji se može obnoviti. Zaposleni u UN-u regrutuju se na međunarodnom i lokalnom nivou i rade u mirovnim misijama širom svijeta.

Od osnivanja Ujedinjenih nacija, stotine hrabrih muškaraca i žena dalo je svoje živote u službi.²² Sekretariat se sastoji od međunarodnog osoblja koje radi na dužnostima širom svijeta - provodi raznolik svakodnevni rad Organizacije. Služi drugim glavnim organima Ujedinjenih nacija i upravlja programima i politikama koje su oni odredili. Na čelu je generalni sekretar kojeg imenuje Generalna skupština na preporuku Vijeća sigurnosti na petogodišnji mandat koji se može obnoviti. Dužnosti koje obavlja Sekretariat su različite kao i problemi kojima se bave Ujedinjene nacije. Oni se kreću od upravljanja mirovnim operacijama do posredovanja u međunarodnim sporovima, od anketiranja ekonomskih i društvenih trendova do pripreme studija o ljudskim pravima i održivom razvoju.

Osoblje Sekretarijata također informira svjetske komunikacijske medije o radu Ujedinjenih nacija; organizira međunarodne konferencije o pitanjima od globalnog značaja; tumači govore i prevodi dokumenata na službene jezike Organizacije. Sekretariat ima oko 25.530 članova osoblja na ugovorima od godinu dana ili više, od kojih je oko 17.630 plaćeno iz vanbudžetskih sredstava. Zaposlenih na kratkoročnim ugovorima ima 30.550 iz 182 zemlje. Kao međunarodni službenici, članovi osoblja i generalni sekretar odgovaraju samo Ujedinjenim nacijama za svoje aktivnosti i polazu zakletvu da neće tražiti ili primati uputstva od bilo koje vlade ili spoljnog organa. Prema Povelji, svaka država članica se obavezuje da poštuje isključivo međunarodni karakter odgovornosti generalnog sekretara i osoblja i da se suzdrži od pokušaja da na njih nepropisno utječe.

²² Barnett, M. (1997), *The UN Security Council, Indifference, and Genocide in Rwanda*, Department of Political Science University of Wisconsin, Madison, str. 556.

III MIROVNE OPERACIJE UJEDINJENIH NACIJA

1. Šta je održavanje mira?

Čuvanje mira je tehnika koju su razvile Ujedinjene nacije za pomoć u kontroli i rješavanju oružanih sukoba. Ne postoji nikakva dogovorena definicija niti sporazum o tome kada je uspostavljena prva mirovna operacija. Službeni stav Ujedinjenih nacija je da je Organizacija ujedinjenih nacija za nadzor primirja (UNTSO) bila prva mirovna operacija UN-a. Sastojala se od nenaoružanih vojnih posmatrača koji su u junu 1948. poslani u Palestinu da nadgledaju primirje koje je grof Bernadotte dogovorio u prvom ratu između Izraela i njegovih arapskih susjeda. Veliki korak naprijed učinjen je kada su prve oružane snage Ujedinjenih nacija (UNEF) bile raspoređene u Egiptu nakon anglo-francusko-izraelskog napada na tu zemlju u oktobru 1956. godine. Težak zadatak implementacije arapsko-izraelskih sporazuma o primirju iz 1949. i uspjeha UNEF-a u ublažavanju Suecke krize doveli su do daljnjih zahtjeva za mirovne službe Organizacije.²³

Zlatno doba mirovnih operacija Ujedinjenih nacija bilo je od 1956. do 1974. godine. U tih 18 godina rođeno je 10 od 13 mirovnih operacija koje su uspostavljene prije oživljavanja potražnje za održavanjem mira krajem 1980-ih. U cjelini, oni su uspjeli da pomognu u kontroli regionalnih sukoba, posebno na Bliskom Istoku, u vrijeme kada je Hladni rat otežavao Vijeću sigurnosti da poduzme djelotvorne mjere za njihovo rješavanje. Posebno treba spomenuti operaciju u Kongu (1960-1964) koja se često opisuje kao neuspjeh, ali je zapravo uspjela u svojim ciljevima, iako po veoma visokoj cijeni, uključujući život Daga Hammarskjolda i veliku ustavnu finansijsku krizu u Ujedinjenim nacijama. Interesantna je u savremenom kontekstu iz tri razloga.

Prvo, bila je raspoređena u zemlji u kojoj su državne institucije urušavale.²⁴ Drugo, to je bila prva mirovna operacija koja je uključivala veoma značajne civilne elemente. Treće, prvobitno je raspoređena kao mirovna operacija, ali kada je postalo jasno da mirovni režim ne bi omogućio ostvarivanje ciljeva, Vijeće sigurnosti je dalo ovlasti da se upotrijebi sila u velikoj mjeri kako bi

²³ Goulding, M. (1993), *The Evolution of United Nations Peacekeeping*, International Affairs (Royal Institute of International Affairs, str. 452.

²⁴ Ibidem str. 253.

se okončalo otcjepljenje Katange.²⁵ Rat na Bliskom Istoku iz oktobra 1973. godine doveo je do još dva značajna dostignuća: intervencije Drugih snaga za vanredne situacije Ujedinjenih nacija između egipatske i izraelske vojske u izuzetno opasnoj i komplikiranoj vojnoj situaciji; i osam mjeseci kasnije, raspoređivanje snaga Ujedinjenih nacija (UNDOF) za kontrolu dogovorene tampon zone između izraelskih i sirijskih snaga na Golanskoj visoravni u Siriji. Trinaest operacija uspostavljenih tokom Hladnog rata (od kojih pet ostaje) potiču postepenu evoluciju tijela principa, procedura i praksi za održavanje mira. Nekoliko njih formalno su usvojili zakonodavni organi Ujedinjenih nacija, ali su oni postali korpus sudske prakse ili običajne prakse koje su uglavnom prihvatili svi zainteresirani.²⁶

2. Principi očuvanja mira

Uspostavljeni principi očuvanja mira mogu se sažeti u pet naslova.

Prvi princip jeste da su mirovne operacije bile operacije Ujedinjenih nacija. Mirovne operacije uspostavio je jedan od zakonodavnih organa Ujedinjenih nacija; bili su pod komandom i kontrolom generalnog sekretara koji je postupao s ovlaštenjem koje mu je povjerilo Vijeće sigurnosti te je redovno izvještavao Vijeće; i njihovi troškovi su kolektivno ispunjeni od država članica kao *troškovi Organizacije*, prema članu 17. Povelje - princip koji je uspostavljen s velikim poteškoćama tokom šezdesetih godina. Upravo su Ujedinjene nacije učinile mirovne operacije prihvatljivim za države članice koje ne bi prihvatile strane trupe na svojoj teritoriji.

Sumnje da su mirotvorci djelovali kao instrumenti politike svojih vlada, a ne kao kolektivna volja međunarodne zajednice, mogli bi biti fatalni za vjerodostojnost operacije. Na teži način je naučeno da bi to moglo biti i fatalno za same mirotvorce. Vremenom se ustanovalo da se mirovne operacije mogu uspostaviti samo uz pristanak strana u sukobu.²⁷

²⁵ Chopra, J. (2000), *The UN's Kingdom of East Timor*, Survival 42(3), str. 27.

²⁶ Galtung, J. (1975), *Three Approaches to Peace: Peacekeeping, Peacemaking and Peacebuilding*, in Johan Galtung, *Peace, War and Defence: Essays in Peace Research*, vol.2. Copenhagen: Christian Ejlers, str. 292.

²⁷ Goulding, M. (1993), *The Evolution of United Nations Peacekeeping*, str. 454.

Drugi princip imenovan kao princip saglasnosti je ponekad bio slabiji od snage. Saglasnost, nakon što je data, može biti povučena. Povlačenje pristanka Egipta na prisustvo UNEF-a na ekipatskoj teritoriji u maju 1967. godine bio je klasičan primjer. To je tragično ilustriralo istinu da ako jedna od strana doneše odluku o odlasku u rat, mirotvorci mogu učiniti vrlo malo da spriječe taj sukob.

Trećim principom je utvrđeno da mirotvorci moraju biti nepristrasni. Oni nisu tu da bi unaprijedili interes jedne strane protiv druge. Ovaj princip nepristrasnosti proizašao je iz činjenice da su mirovne operacije predstavljale privremeno uspostavljene aranžmane, kao što je to bio UNEF, ne dovodeći u pitanje tvrdnje i stavove strana. Naravno, mirotvorci su morali kritizirati, koristiti pritisak, mobilizirati međunarodnu podršku, čak i u određenim okolnostima poduzeti snažnije akcije kada je stranka prekršila dogovorene aranžmane. Ali osim toga, oni nisu mogli zauzeti stranu. U suprotnom, prekršili bi uvjete na osnovu kojih su stranke prihvatile operaciju. Ovaj zahtjev za apsolutnom nepristranošću ponekad obavezuje mirovnjake da održavaju normalne odnose sa strankom čije ponašanje cenzurira većina međunarodne zajednice i time ih izlaže optužbi za odobravanje tog ponašanja.

Četvrti princip odnosi se na vojnike koji su potrebni za mirovne operacije Ujedinjenih nacija. Priznaje se da ne bi bilo praktično da Ujedinjene nacije održavaju stalnu vojsku. Nacionalne vojske i policijske snage mogle bi biti jedini izvor za uniformisani kadar koji su zahtijevale Ujedinjene nacije.²⁸

Peti princip odnosio se na upotrebu oružja. Više od pola operacija za očuvanje mira prije 1988. godine sastojalo se samo od nenaoružanih vojnih posmatrača. Ali kada su operacije bile naoružane, postalo je utvrđeno načelo da oni trebaju koristiti silu samo u minimalnoj mjeri koja je neophodna i da se normalno pucanje otvara samo u samoodbrani. Međutim, od 1973. godine smatralo se da samoobrana uključuje situacije u kojima naoružana lica sprečavaju mirovne snage da ispune svoj mandat.²⁹

²⁸ Diehl, P. F., Druckman, D., Wall, J. (1998), *International Peacekeeping and Conflict Resolution*, Journal of Conflict Resolution 42(1), str. 32.

²⁹ Goulding, M .(1993), *The Evolution of United Nations Peacekeeping*, str. 455.

Na osnovu ovih principa, uspostavljenih tokom prve četiri decenije održavanja mira Ujedinjenih nacija, definicija mirovnih operacija mogla bi glasiti:

Operacije na terenu koje su uspostavile Ujedinjene nacije, uz saglasnost zainteresiranih strana, da pomognu u kontroli i rješavanju konflikata, pod komandom i kontrolom Ujedinjenih nacija, na trošak država članica, te s vojnim i drugim osobljem i opremom dobrovoljno, djelujući nepristrano između stranaka i primjenjujući silu u najmanjoj mogućoj mjeri.

3. Šest vrsta mirovnih operacija

Prije 1988. godine očuvanje mira se smatralo, ne sasvim precizno, kao prilično homogena aktivnost. Sada je moguće identificirati najmanje šest različitih vrsta mirovnih operacija.

Prvi tip je *preventivno raspoređivanje trupa Ujedinjenih nacija* prije nego što je sukob zaista počeo, na zahtjev jedne od strana i samo na njenoj teritoriji. Funkcija vojnika je djelimično rano upozorenje, ali uglavnom je povećanje političke cijene koju bi potencijalni agresor platio.

Drugi tip je *tradicionalno održavanje mira*. Funkcija je da se podrže mirovorni napor, pomažući stvaranju uvjeta u kojima mogu biti nastavljeni politički pregovori. To uključuje praćenje prekida vatre, kontrolu tampon zona itd.³⁰

To bi trebali biti privremeni angažmani, ali oni mogu trajati veoma dugo ako su mirovorni napor usporen. UNTSO je bio raspoređen na Bliskom Istoku skoro 45 godina i UNFICYP na Kipru 29 godina. Spori napredak u uspostavljanju mira ne mora nužno stvoriti razlog za okončanje očuvanja mira; dugotrajna mirovna operacija ponekad može biti najmanje loša opcija dostupna međunarodnoj zajednici ako se želi izbjegći obnovljeni rat. Postoje tri podvrste: nenaoružane grupe vojnih posmatrača kao što su trenutno na Bliskom Istoku, u Kašmiru i Zapadnoj Sahari; naoružane pješadijske snage koje su raspoređene u slučajevima gdje je zadatak da kontroliraju teritoriju, kao na Kipru, u Siriji, Južnom Libanu i operacije, naoružane ili nenaoružane, koje su uspostavljene kao dopuna ili nastavak mirovne operacije.³¹

³⁰ Neack, L. (1995), *UN Peacekeeping: In the Interest of Community or Self?*, Journal of Peace Research 32, str. 181.

³¹ Goulding, M. (1993), *The Evolution of United Nations Peacekeeping*, str. 456.

Treći tip se sastoji od *operacija uspostavljenih da podrže implementaciju sveobuhvatnog rješenja koje su strane već dogovorile*. Ovo je područje najbržeg rasta od 1988. godine, uglavnom zbog toga što su kraj Hladnog rata i nova djelotvornost Vijeća sigurnosti omogućili pregovore o djelomičnim ili sveobuhvatnim rješenjima nekoliko regionalnih sukoba. U slučaju sveobuhvatnih naselja, mirotvorci su morali poduzeti širok spektar funkcija kako starih tako i novih. To može uključivati: praćenje primirja, kantoniranje i demobilizaciju trupa, uništavanje oružja i formiranje i obuku novih oružanih snaga; praćenje postojećih policijskih snaga i formiranje novih; nadzor postojećih administracija; potvrđivanje poštovanja ljudskih prava; posmatranje, nadgledanje ili čak provođenje izbora; preduzimanje informativnih kampanja da bi se objasnilo rješenje, mogućnosti koje nudi ljudima i uloga Ujedinjenih nacija.³² Operacije tipa 3 postavljaju se nakon završetka pregovaračkog procesa. Potraživanja i pozicije strana bit će usaglašeni u sveobuhvatnom sporazumu dogovorenom između njih.

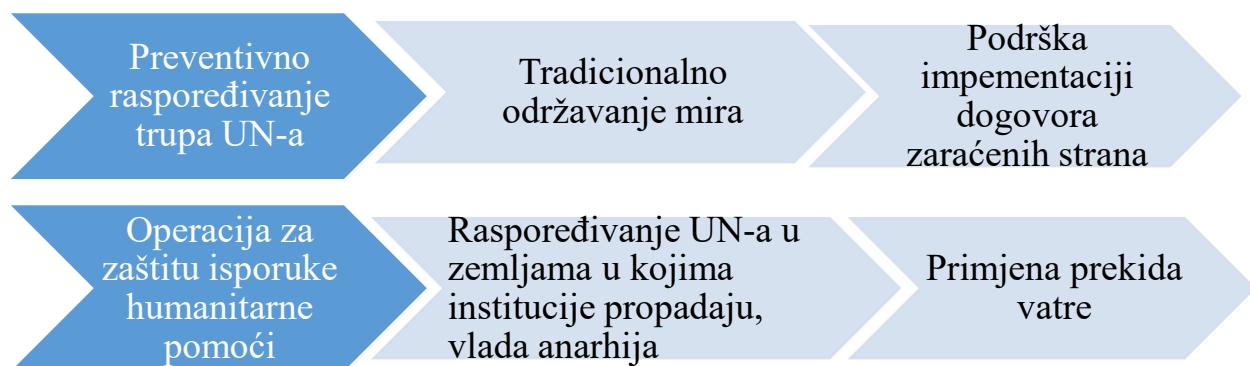
Četvrti tip sastoji se od *operacija za zaštitu isporuke humanitarne pomoći u uvjetima kontinuiranog ratovanja*. Ovo je pokušano u Somaliji i u Bosni i Hercegovini. U Somaliji nije uspjelo. U Bosni i Hercegovini mirovnjaci Ujedinjenih nacija imali su više uspjeha. Ali i u Bosni i Hercegovini lokalni vojni komandati su im uskratili pristup mnogim područjima i neprestano su uz nemirivali i opstruirali njihove napore. Njihova pravila angažiranja dozvoljavaju im da koriste silu protiv takve opstrukcije, ali iz razloga koji su već objašnjeni, njihovi komandanti su procijenili da *borba kroz pomoć* nije praktična.

Tip pet podrazumijeva *raspoređivanje Ujedinjenih nacija u zemlji u kojoj su državne institucije u velikoj mjeri propale*, vladaju anarhija i bezakonje, kada raspad zemlje može biti neizbjegjan, a neke vanjske agencije su potrebne da bi se ponovo spojile. To zahtijeva integrirani program, uključujući humanitarnu pomoć, prekid vatre, demobilizaciju trupa, politički proces nacionalnog pomirenja, ponovnu izgradnju političkih i administrativnih struktura, ekonomsku rehabilitaciju itd.³³

³² Ibidem str. 457.

³³ Ratner, S.R. (1995), *The New UN Peacekeeping: Building Peace in Lands of Conflict After the Cold War*, New York: St. Martin's Press, str. 82.

Šesti tip može se *nazvati primjenom prekida vatre* i u suštini je snažna varijanta tradicionalnih mirovnih operacija koje se klasificiraju kao tip dva. Snage Ujedinjenih nacija bile bi raspoređene, nakon što bi se postigao sporazum između strana, s ovlaštenjem i naoružanjem koje bi koristilo silu protiv bilo koje strane koja bi prekršila primirje ili druge dogovorene vojne aranžmane.

Shema 2. Tipovi mirovnih operacija

4. Koncept kolektivne sigurnosti i razlozi njegovog neuspjeha

Osnivanjem Ujedinjenih nacija željela su se spriječiti buduća razaranja, žrtve i netrpeljivosti bilo koje vrste s kojima su se Evropa, ali i cijeli svijet sredinom prošlog vijeka morali nositi. Dva svjetska rata bila su znak za uzbunu svim državama svijeta, nakon čega se rodila svijest o nužnosti uvođenja velikih promjena. Teži se za pronalaskom načina za mirno rješenje sporova, za pregovore i konsenzus, kako bi se spriječilo da se historija svjetskih ratova ponovi, te za osnivanjem Ujedinjenih nacija kao organizacije čiji je temeljni cilj uspostava i održanje mira.

Dolazi do formiranja sistema kolektivne sigurnosti kao „institucionaliziranog sistema, postupka ili mehanizma osiguranja mira u kojem su se države članice Ujedinjenih nacija sporazumjele da se zajednički postave naspram svakog čina agresije ili drugog zabranjenog oblika upotrebe sile prema jednoj od država članica”.³⁴ To je, dakle, sistem koji bi u savremenom međunarodnom javnom pravu trebao postaviti granice i način primjene sile koja je prema tom pravu ne samo dopustiva nego koju su države vezane sistemom kolektivne sigurnosti dužne primijeniti.³⁵

Povelja Ujedinjenih nacija stupila je na snagu kao temeljni akt organizacija nudeći odgovore na sva ključna pitanja o redoslijedu i načinu na koji će međunarodna zajednica reagirati na svaki pokušaj ugrožavanja mira ili provođenja agresije. Povelja metode rješavanja sporova bilo kakve vrste dijeli u dvije osnovne grupe. S jedne strane imamo Glavu VI koja govori o mirnom rješavanju sporova, a s druge, Glavu VII koja sadrži nevojne i vojne akcije koje će, odlukom Vijeća sigurnosti, biti provedene protiv odnosne države.³⁶

Vajić³⁷ smatra da je poenta takvog koncepta da se, u slučaju neuspjeha mirnog rješavanja sporova, mogu primijeniti prisilne mjere predviđene u Glavi VII. Pri tome nije bitno da li je riječ o članici ili nečlanici Ujedinjenih nacija, svjetski mir ne smije biti doveden u pitanje i pri tome nije bitno o kojoj državi je riječ.

Nakon što je u sklopu članica Ujedinjenih nacija došlo do konsenzusa o temeljnem i zajedničkom cilju organizacije, moralo se i pristupiti reguliranju odlučivanja i upravljanja samim provođenjem toga cilja. Smatralo se da svjetski mir nije moguće održati bez saradnje i podrške svih velikih sila tadašnjeg svijeta. Najrazvijenije i najveće države raspolažu najvećim prirodnim resursima i bogatstvom, ali i najvećim vojnim kontingentima.

³⁴ Vajić, N. (1996), *Od koncepta kolektivne sigurnosti do mirovnih operacija Ujedinjenih naroda - i natrag?*, Zbornik PFZ, 46 (1) 15-26, 1996, str. 16.

³⁵ Ibler, V. (2006), *Koliko vrijedi međunarodno pravo?*, Diplomska akademija Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, Zagreb, str. 285.

³⁶ Lončar, A. (2011), *Koncept kolektivne sigurnosti i mirovne operacije Ujedinjenih naroda*, Pravnik, 45, 1 (90), str. 40

³⁷ Vajić, N. (1996), *Od koncepta kolektivne sigurnosti do mirovnih operacija Ujedinjenih naroda - i natrag?*, Zbornik PFZ, 46 (1) 15-26, 1996, str. 17.

Jedini način da se osigura mir jeste učestvovanje najvećih država svijeta u uspostavljanju istog, međutim, jedini način da se osigura njihovo učestvovanje u takvom procesu uspostave i održanja mira jest ravnopravan položaj pet najvećih sila u okvirima organizacije.³⁸

Na taj način je stvoren sistem koji ima osnovni cilj - uspostavu mira za sve države koji se temelji na saradnji pet velikih sila. Međutim, očita je nestabilnost takve vrste sistema, uzimajući u obzir činjenicu da sve stalne članice Vijeća sigurnosti imaju svoje, najčešće, suprotne interese. Počeci takve sumnje u efikasnost sistema kolektivne sigurnosti javljaju se vrlo brzo nakon samog osnivanja Ujedinjenih nacija. Svjetom se širio Hladni rat i uspostavljala se blokovska podjela koja je za sljedećih nekoliko decenija interes stalnih članica postavila na suprotne strane.

5. Međunarodni mir i sigurnost

Jedan od primarnih ciljeva Ujedinjenih nacija je održavanje međunarodnog mira i sigurnosti. Od svog osnivanja, UN je često bio pozvan da spriječi da sukobi eskaliraju u rat, da uvjeri suprotstavljene strane da koriste konferencijski sto, a ne silu oružja, ili da pomognu da se obnovi mir kada izbjije oružani sukob. Tokom decenija UN je pomogao da se okončaju brojni sukobi, često kroz akcije Vijeća sigurnosti - primarnog organa za rješavanje pitanja međunarodnog mira i sigurnosti. Tokom devedesetih kraja Hladnog rata doveo je do potpuno novog globalnog sigurnosnog okruženja koje je obilježeno fokusom na unutrašnje, a ne na međudržavne ratove.

Početkom 21. vijeka pojavile su se nove globalne prijetnje. Napad na Sjedinjene Države 11. septembra 2001. godine jasno je pokazao izazov međunarodnog terorizma, dok su kasniji događaji povećali zabrinutost zbog širenja nuklearnog oružja i opasnosti od drugih nekonvencionalnih oružja, bacajući sjenu na ljude širom svijeta. Organizacije sistema UN-a odmah su se mobilizirale u svojim sferama kako bi pojačale akciju protiv terorizma.

³⁸ Lončar, A. (2011), *Koncept kolektivne sigurnosti i mirovne operacije Ujedinjenih naroda*, Pravnik, 45, 1 (90), str. 40.

Vijeće sigurnosti je 28. septembra usvojilo široku rezoluciju u skladu s odredbama o provođenju Povelje UN-a o sprečavanju finansiranja terorizma, kriminalizaciji prikupljanja sredstava za te svrhe i odmah zamrznuo finansijska sredstva terorista - osnivanje Odbora za borbu protiv terorizma koji bi nadgledao njegovu implementaciju.

Građanski sukobi su također pokrenuli kompleksna pitanja u vezi s adekvatnim odgovorom međunarodne zajednice, uključujući i pitanje kako najbolje pomoći civilnim žrtvama rata - koncept poznat kao *odgovornost za zaštitu*.

Vijeće je od 1995. godine uspostavilo 28 novih mirovnih misija, uključujući Misiju Ujedinjenih nacija u Etiopiji i Eritreji (UNMEE) 2000. godine; Misiju Ujedinjenih nacija u Liberiji (UNMIL) 2003. godine; Operaciju Ujedinjenih nacija na Obali Slonovače (UNOCI); Misiju Ujedinjenih nacija za stabilizaciju na Haitiju (MINUSTAH) i Operaciju Ujedinjenih nacija u Burundiju (ONUB) 2004. godine; Misiju Ujedinjenih nacija u Sudanu (UNMIS) 2005. godine; i Integriranu misiju Ujedinjenih nacija u Timor-Lesteu (UNMIT) 2006. godine. Mnoge od ovih misija su već završile svoje mandate.³⁹

Dana 31. jula 2007. godine Vijeće je odobrilo zajedničku hibridnu operaciju Ujedinjenih nacija i Afričke unije u Darfuru (UNAMID), kako bi poduzelo potrebne mjere za podršku provedbi Darfurskog mirovnog sporazuma, kao i za zaštitu svog osoblja i civila, bez štete po odgovornost Vlade Sudana. UNAMID je trebao početi s provedbom svog mandata najkasnije do 31. decembra 2007. godine. Dana 25. septembra 2007. godine, utvrđujući da situacija u regionu granice Sudana, Čada i Centralnoafričke Republike predstavlja prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti, Vijeće je odobrilo osnivanje u Čadu i Centralnoafričkoj Republici, u saradnji s Evropskom unijom, višedimenzionalnog prisustva s namjerom da pomogne u stvaranju sigurnosnih uvjeta koji doprinose dobrovoljnom, sigurnom i održivom povratku izbjeglica i raseljenih lica. Odlučeno je da će multidimenzionalno prisustvo uključivati Misiju Ujedinjenih nacija u Centralnoafričkoj Republici i Čadu (MINURCAT).⁴⁰

³⁹ The United Nations Today (2008), United Nations Department of public information, New York, str. 71.

⁴⁰ The United Nations Today (2008), United Nations Department of public information, New York str. 72

Iskustvo iz proteklih godina dovelo je do toga da se Ujedinjene nacije fokusiraju kao nikada do sada na izgradnju mira - napore da se smanji rizik zemlje od prekida ili povratka u sukob, jačanjem nacionalnih kapaciteta za upravljanje konfliktima i postavljanjem temelja za održivi mir i razvoj.

Komisija za izgradnju mira, koja je počela s radom 2006. godine, novo je međuvladino savjetodavno tijelo Ujedinjenih nacija, koje je posebno posvećeno pomoći zemljama da pređu iz rata u trajni mir.⁴¹ Vijeće sigurnosti, Generalna skupština i generalni sekretar igraju značajnu, komplementarnu ulogu u podsticanju mira i sigurnosti. Aktivnosti Ujedinjenih nacija pokrivaju glavne oblasti sprečavanja sukoba, uspostavljanja mira, očuvanja mira, te provođenja i izgradnje mira. Ove vrste angažmana se moraju preklapati ili odvijati istovremeno ako žele da budu efikasne.

Sukob guta sve više i više sredstava (možda čak i više nego što vrijede sami ciljevi), sukob troši čak i same aktere. Problem nije više ko najviše dobija, nego ko najmanje gubi. Stvarnost sukoba je već loša, a prognoza je još gora. Akteri nisu sposobni da zaustave proces i vrate ga nazad. Materijalna i nematerijalna patnja koju akteri nanose stvarima, sebi i drugima je nepodnošljiva.⁴² U ovom slučaju postoje jaki razlozi za spoljnu intervenciju, bilo da je neko traži ili ne. Kao putokazi za intervenciju nameću se sljedeća pitanja: Zašto? Šta tačno treba da se uradi? Kako? Ko? Kada? Gdje? U čiju korist, a na čiju štetu?

U nastavku slijede odgovori na ova pitanja:

Zašto? Da se zaustavi dalja patnja i materijalno i nematerijalno uništavanje.

Šta? Održavanje mira, postizanje mira i izgradnja mira.

Ko? Država, građansko društvo, mirovne organizacije.

Kako? Ulazak u proces komunikacije s akterima date formacije sukoba.

Kada? Bilo kada mogu biti ostvareni negativni i pozitivni ciljevi interveniranja u sukobu.

Gdje? U zemlji koja je pogodjena sukobom.

U čiju korist ili na čiju štetu? U korist svih učesnika u toj formaciji sukoba, na štetu onih koji imaju korist od daljeg uništavanja.⁴³

⁴¹ Bueger, C. (2011), *The clash of practice: political controversy and the United Nations Peacebuilding Commission*, Evidence & Policy A Journal of Research Debate and Practice, str. 173.

⁴² Galtung, J. (2009), *Mirnim sredstvima do mira - mir sukob i civilizacija*, Jugoistok XXI, str. 149.

⁴³ Ibidem, str. 150.

5.1. Prevencija konflikta

Glavne strategije za sprečavanje eskalacije sporova u sukobe, kao i za sprečavanje ponavljanja sukoba, preventivna su diplomacija i preventivno razoružanje. Preventivna diplomatija se odnosi na radnje za sprečavanje nastanka sporova, njihovo rješavanje prije nego što one eskaliraju u sukobe, ili da ograniče širenje sukoba kada se one pojave. Može biti u obliku posredovanja, pomirenja ili pregovaranja. Rano upozorenje je suštinska komponenta prevencije, a Ujedinjene nacije pažljivo prate političke i druge događaje širom svijeta kako bi otkrili prijetnje međunarodnom miru i sigurnosti, čime su omogućili Vijeću sigurnosti i generalnom sekretaru da provode preventivne mjere.

Poslanici i specijalni predstavnici generalnog sekretara angažirani su u medijaciji i preventivnoj diplomatiji širom svijeta. U nekim problematičnim tačkama samo prisustvo stručnog specijalnog predstavnika može spriječiti eskalaciju napetosti. Ovaj rad se često provodi u bliskoj saradnji s regionalnim organizacijama. Dopunjavajući preventivnu diplomaciju, preventivno razoružanje nastoji smanjiti broj malokalibarskog oružja u regionima podložnim konfliktima. U El Salvadoru, Sijera Leoneu, Liberiji i drugdje, to je dovelo do demobilizacije borbenih snaga, kao i do sakupljanja i uništavanja njihovog oružja u sklopu sveukupnog mirovnog sporazuma. Uništavanje jučerašnjeg oružja sprečava njihovo korištenje u sutrašnjim ratovima.⁴⁴

Sprečavanje izbjivanja destruktivnih sukoba ostaje jedan od naših najtežih izazova u 21. vijeku. Iako su nasilni konflikti „na mnogo nižem nivou nego na kraju Hladnog rata“⁴⁵ i uprkos padu etničkih ratova zbog novih praksi u međunarodnom upravljanju konfliktima, kao što su preventivne akcije, oružani sukobi ostaju karakteristika međunarodnog sistema. Štaviše, troškovi nasilnih sukoba, kako u finansijskom tako i u ljudskom smislu, kao i kasniji međunarodni napori za izgradnju mira nakon sukoba i dalje su zapanjujući.

⁴⁴ *The United Nations Today* (2008), United Nations Department of public information, New York, str. 75.

⁴⁵ Gleditsch, Petter N., Wallensteen, P., Eriksson, M., Sollenberg, M. (2002), *Armed Conflict 1946-2001: A New Dataset*, Journal of Peace Research 39 (5), str. 616.

5.2. Izgradnja mira

Izgradnja mira, ili drugim riječima mirotvorstvo, odnosi se na upotrebu diplomatskih sredstava kako bi se stranke u sukobu uvjerile da prekinu neprijateljstva i da pregovaraju o mirnom rješavanju spora. Ujedinjene nacije pružaju različita sredstva kroz koja se mogu obuzdati i riješiti sukobi. Vijeće sigurnosti može preporučiti načine za rješavanje spora ili zahtjev za posredovanje generalnog sekretara. Generalni sekretar može preduzeti diplomatske inicijative kako bi ohrabrio i održao zamah pregovora.⁴⁶

Generalni sekretar igra centralnu ulogu u uspostavljanju mira, kako lično tako i slanjem posebnih izaslanika ili misija za specifične zadatke, kao što su pregovori ili utvrđivanje činjenica. Prema Povelji, generalni sekretar može skrenuti pažnju Vijeća sigurnosti na bilo koje pitanje koje bi moglo ugroziti održavanje međunarodnog mira i sigurnosti.⁴⁷ Da bi pomogao u rješavanju sporova, generalni sekretar može koristiti svoje "dobre usluge" za posredovanje ili za vršenje preventivne diplomatiјe. Nepristrasnost generalnog sekretara je jedna od najvećih sredstava Ujedinjenih nacija. U mnogim slučajevima generalni sekretar je bio ključan u otklanjanju prijetnje miru ili u osiguravanju mirovnog sporazuma.

Vijeće sigurnosti UN-a (UNSC) suočava se s najmanje tri izazova u provođenju svojih akcija. Prvo, teške intervencije kao što su vojna raspoređivanja i sankcije mogu ometati mogućnost da se sporne strane identificiraju i postignu samoodrživo rješenje kada je nedovoljno provedeno. Drugo, mogu se pojaviti problemi u koordinaciji predaje mirotvornih aktivnosti aktera u Sekretarijatu Vijeća sigurnosti kada su potrebne postkonfliktne sigurnosne garancije i kontinuirano angažiranje. Treće, eksplicitni pokušaji Vijeća sigurnosti UN-a da proizvede mir i stabilnost čine ga osjetljivim na problem jeftinog razgovora kada proklamira svoju zabrinutost.⁴⁸ Upotreba sile, koju gotovo uvijek prati i održavanje mira, smanjuje sklonost ka povratku sukoba na duge staze.⁴⁹

⁴⁶ Heathershaw, J. (2008), *Unpacking the Liberal Peace: The Dividing and Merging of Peacebuilding Discourses, Millennium*, str. 21.

⁴⁷ *The United Nations Today* (2008), United Nations Department of public information, New York, str. 77.

⁴⁸ Beardsley, K. (2012), *The UN at the Peacemaking-Peacebuilding Nexus*, Emory University, str. 1.

⁴⁹ Ibidem, str. 23.

5.3. Održavanje mira

Mirovne operacije Ujedinjenih nacija su ključni instrument koji je na raspolaganju međunarodnoj zajednici za unapređenje mira i sigurnosti. Uloga mirovnih snaga UN-a priznata je 1988. godine, kada su mirovne snage Ujedinjenih nacija doatile Nobelovu nagradu za mir. Mirovne operacije UN-a su raspoređene uz odobrenje Vijeća sigurnosti i uz pristanak vlade domaćina i/ili glavnih strana u sukobu.⁵⁰

Mirovne operacije su tradicionalno uključivale vojni model posmatranja prekida vatre i razdvajanja snaga nakon međudržavnih ratova. Danas su se one razvile u složen model mnogih elemenata - vojne, policijske i civilne - radeći zajedno kako bi pomogli da se polože temelji održivog mira. Mirovne operacije uspostavlja Vijeće sigurnosti, a njima rukovodi generalni sekretar putem specijalnog predstavnika. U zavisnosti od misije, komandant snaga ili glavni vojni posmatrač je odgovoran za vojne aspekte.

Ujedinjene nacije nemaju sopstvene vojne snage, a države članice osiguravaju vojno i civilno osoblje koje je potrebno za svaku operaciju. Mirotvorci nose uniformu svoje zemlje i identificiraju se kao mirotvorci sa plavom kacigom ili beretkom i značkom Ujedinjenih nacija.⁵¹ Osim toga, posljedice sukoba mogu brzo postati međunarodne zbog ilegalnog protoka oružja, terorizma, trgovine drogom, izbjegličkih tokova i degradacije okoliša. Operacije Ujedinjenih nacija, zbog svoje univerzalnosti, nude jedinstven legitimitet kao sredstvo za rješavanje sukoba. Njihova univerzalnost doprinosi njihovom legitimitetu i ograničava implikacije za suverenitet zemlje domaćina.

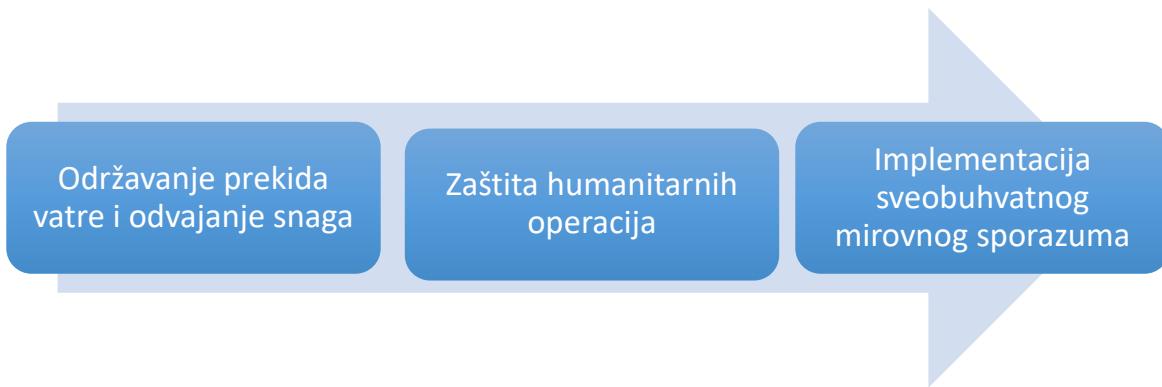
Generalni sekretar Ban Ki-moon je predložio, a Generalna skupština odobrila, veliko restrukturiranje mirovnog aparata Ujedinjenih nacija, kroz stvaranje novog Odjela za terensku podršku (DFS). Skupština je u junu 2007. godine formalno uspostavila DFS koji je zadužen za planiranje, raspoređivanje i održavanje mirovnih misija UN-a, dok je Odjel za mirovne operacije (DPKO) fokusiran na pitanja kao što su strateški nadzor i operativno političko usmjeravanje.

⁵⁰ *The United Nations Today* (2008), United Nations Department of public information, New York, str. 79.

⁵¹ Goulding, M. (1993), *The Evolution of United Nations Peacekeeping*, International Affairs 69, str. 456.

Mirovne operacije mogu imati različite oblike. Oni se konstantno razvijaju u svjetlu promjenjivih okolnosti.

Zadaci mirovnih operacija su:

Shema 3. Zadaci mirovnih operacija

- Održavanje prekida vatre i odvajanje snaga. Osiguravajući *prostor za disanje*, operacija zasnovana na ograničenom dogovoru stranaka može potaknuti atmosferu koja pogoduje pregovorima.
- Zaštita humanitarnih operacija. U mnogim sukobima civilno stanovništvo je namjerno ciljano da bi se postigli određeni politički ciljevi. U takvim situacijama od mirovnih snaga se traži da pruže zaštitu i podršku humanitarnim operacijama. Međutim, takvi zadaci mogu staviti mirovne snage na teške političke pozicije i mogu dovesti do prijetnji njihovoj sigurnosti.
- Implementacija sveobuhvatnog mirovnog sporazuma. Kompleksne, višedimenzionalne operacije, raspoređene na osnovu sveobuhvatnih mirovnih sporazuma, mogu pomoći u raznovrsnim zadacima kao što su pružanje humanitarne pomoći, praćenje ljudskih prava, praćenje izbora i koordinacija podrške ekonomskoj obnovi.⁵²

⁵² *The Protection of Civilians in United Nations Peacekeeping* (2015), United Nations Department of Peacekeeping Operations, Internet, datum pristupa 20.05.2019, detaljnije vidjeti na: <http://providingforpeacekeeping.org/wp-content/uploads/2017/08/2015-07-Policy-on-PoC-in-Peacekeeping-Operations.pdf>

6. Principi očuvanja mira

Postoje tri osnovna principa koja i dalje postavljaju mirovne operacije UN-a kao sredstvo za održavanje međunarodnog mira i sigurnosti. Ova tri principa su međusobno povezana i međusobno se pojačavaju, a to su:

Shema 4. Principi mirovnih operacija

1. Saglasnost stranaka

UN mirovne operacije su raspoređene uz pristanak glavnih strana u sukobu. Ovo zahtijeva posvećenost stranaka političkom procesu. Njihovo prihvatanje mirovne operacije pruža UN-u neophodnu slobodu djelovanja, kako političku tako i fizičku, za izvršavanje svojih zadataka. U nedostatku takvog pristanka, mirovna operacija riskira da postane strana u sukobu, da bude privučena akciji izvršenja i da se odmakne od svoje osnovne uloge održavanja mira. Činjenica da su glavne stranke dale svoj pristanak za raspoređivanje mirovne operacije Ujedinjenih nacija, ne mora nužno značiti ili jamčiti da će postojati i pristanak na lokalnom nivou, posebno ako su glavne stranke interno podijeljene ili imaju slabu komandu i kontrolu. Univerzalnost pristanka postaje još manje vjerovatna u nestabilnim okruženjima koje karakterizira prisustvo naoružanih grupa koje nisu pod kontrolom nijedne strane ili prisustvom drugih spojlera.⁵³

2. Nepristrasnost

Nepristrasnost je ključna za održavanje pristanka i saradnje glavnih stranaka, ali ne treba je brkati sa neutralnošću ili neaktivnošću.⁵⁴ Mirovne snage Ujedinjenih nacija trebaju biti nepristrasne u svojim odnosima sa stranama u sukobu, ali ne i neutralne u izvršavanju svog mandata. Misija ne bi trebala odstupiti od rigorozne primjene principa nepristrasnosti zbog straha od pogrešnog tumačenja ili odmazde.

⁵³ *Principles of peacekeeping*, Internet, datum pristupa: 21.05.2019, detaljnije vidjeti na:

<https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping>

⁵⁴ Ryan, S. (2000), *United Nations peacekeeping: A matter of principles?*, International Peacekeeping, str. 14.

Propust da se to učini može ugroziti kredibilitet i legitimitet operacije očuvanja mira i može dovesti do povlačenja saglasnosti jedne ili više strana.

3. Neupotreba sile osim u samoodbrani i odbrani mandata

Mirovne operacije UN-a nisu sredstvo izvršenja. Međutim, one mogu koristiti silu na taktičkom nivou, uz odobrenje Vijeća sigurnosti, ako djeluju u samoodbrani i odbrani mandata. U određenim nestabilnim situacijama Vijeće sigurnosti daje mirovnim operacijama UN-a *robustne* mandate da mogu *koristiti sva potrebna sredstva* da bi odvratili od nasilnih pokušaja narušavanja političkog procesa, da bi zaštitili civile od neposredne prijetnje fizičkog napada i/ili da pomognu nacionalnim vlastima u održavanju reda i zakona. Iako na terenu mogu ponekad izgledati slično, robustne mirovne operacije ne bi trebalo miješati s provedbom mira, kako je predviđeno u poglavlju VII Povelje Ujedinjenih nacija. Robusno održavanje mira podrazumijeva upotrebu sile na taktičkom nivou uz odobrenje Vijeće sigurnosti te uz saglasnost države domaćina i/ili glavnih strana u sukobu.⁵⁵ Nasuprot tome, primjena mira ne zahtijeva pristanak glavnih stranaka i može uključivati upotrebu vojne sile na strateškom ili međunarodnom nivou, što je obično zabranjeno državama članicama prema članu 2 (4) Povelje, osim ako to nije odobrila država članica Vijeća sigurnosti.⁵⁶

Mirovna operacija UN-a trebala bi koristiti samo silu kao posljednju mjeru. Ona bi uvijek trebala biti kalibrirana na precizan, proporcionalan i prikladan način, u okviru principa minimalne sile koja je potrebna za postizanje željenog učinka, uz održavanje pristanka za misiju i njen mandat. Ukoliko mirovne operacije UN-a upotrijebe silu, to uvijek ima političke implikacije i često može dovesti do nepredviđenih okolnosti. Presude koje se tiču njene upotrebe trebaju biti donesene na odgovarajućem nivou unutar misije, na osnovu kombinacije faktora, uključujući sposobnost misije; percepciju javnosti; humanitarni utjecaj; zaštitu sile; sigurnost i sigurnost osoblja; i, što je najvažnije, efekat koji će takva akcija imati na nacionalni i lokalni pristanak za misiju.

⁵⁵ *Principles of peacekeeping*, Internet, datum pristupa: 21.05.2019, detaljnije vidjeti na:
<https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping>

⁵⁶ Ryan, S. (2000), *United Nations peacekeeping: A matter of principles?*, International Peacekeeping, str. 18.

7. Utjecaj medija na mirovne operacije

Posmatrajući uzorak od nekoliko odabralih akademskih radova o temi OSINT (Inteligencija otvorenog izvora) i mirovnih operacija UN-a u skorijem periodu, naučna javnost van sistema UN-a uvjerenja je da upotreba OSINT-a u službi podrške mirovnih operacija poprima sve veću pažnju u periodu od završetka Hladnog rata i prelaza u novi milenij, naročito uslijed razvoja informacionih tehnologija, zastupljenosti Interneta i digitalizacije tradicionalnih medija.⁵⁷ Iako ocijenjena i kao disciplina sa brojnim ograničenjima, zbog pouzdanosti izvora informacija, tačnosti informacija, njihove pravovremenosti, preopterećenosti informacija, suprotnih tumačenja te vrijednosti informacija, OSINT se smatra disciplinom upotrebljivom na svim nivoima, od taktičkog do strategijskog, te onom za čiji se kapacitet i ulogu kao primarni način za prikupljanje podataka, unapređenje situacione obaviještenosti i alata za rano upozorenje, očekuje da u kontinuitetu samo raste, obrnuto proporcionalno zahtjevima za ulaganja u nju.⁵⁸

Ukoliko se posmatra iz ugla Organizacije ujedinjenih nacija, koliki je značaj upotrebe otvorenih izvora u podršci funkcioniranja mirovnih operacija u eri bez presedana u vezi s tehnološkim razvojem i napretkom u domenu razmjene informacija, govori činjenica da Izvještaj ekspertskega panela Organizacije UN-a iz 2014. godine o primjeni novih tehnologija i inovacija u mirovnim operacijama UN-a (Performance peacekeeping) skoro u potpunosti – 23 od 30 puta, koliko je izraz upotrebljen – percipira analitičku djelatnost u službi mirovnih operacija UN-a upravo na eksploraciji otvorenih izvora.

Kada se govori o primjeni OSINT-a, izvještaj navodi da mirovne operacije Ujedinjenih nacija moraju na bolji način da koriste otvorene izvore – precizno definirajući svoje informacione prioritete, upozoravajući osoblje angažirano u analitičkim timovima UN-a da vodi računa o informacionim potrebama, te da sistem mirovnih operacija mora biti organiziran tako da osigura jednostavan pristup ka otvorenim izvorima informacija.⁵⁹

⁵⁷ Nikolić, S. (2017), *Obaveštajna obrada otvorenih izvora informacija u mirovnim operacijama UN – uvid u percepcije i realnosti*, Međunarodno okruženje - Vojno delo 3, str. 12.

⁵⁸ Aldrich, R. J. (2009), *Secret Intelligence: A Reader*, Routledge, str. 53.

⁵⁹ Nikolić, S. (2017), *Obaveštajna obrada otvorenih izvora informacija u mirovnim operacijama UN – uvid u percepcije i realnosti*, str. 13.

Izvještaj također preporučuje da nadležni organi UN-a moraju osigurati osoblju angažiranom u ovim timovima softverske pakete koji će omogućiti automatizaciju prikupljanja informacija koje proističu iz otvorenih izvora i njihovo analiziranje, uključujući i one koji proističu iz društvenih medija, navodeći čak i specifične informacione platforme za izvršenje takvih zadataka.

Promjene u mirovnim operacijama Ujedinjenih nacija u posljednjih pet godina bile su i dramatične i višestruke. Dokazano je da mediji imaju veliki utjecaj na percepciju UN mirovnih operacija, naročito američki mediji. Među međunarodnim donosiocima politika postoji neviđeni naglasak na principu slobode izražavanja i novih informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT) kako bi se podstakli demokratizacija i razvoj u konfliktnim i postkonfliktnim državama. IKT-u su pripisane centralne uloge u nedavnim političkim ustancima širom arapskog svijeta, dok se razvoj sistema *slobodnih medija* smatra centralnom komponentom za postkonfliktnu obnovu od Iraka i Afganistana do Somalije i Demokratske Republike Kongo.⁶⁰

8. Finansiranje mirovnih operacija

Mirovne operacije Ujedinjenih nacija obično se finansiraju putem posebnih računa koji se nalaze izvan redovnog budžeta. Takvi računi pune se doprinosima država članica i dobrovoljnim prilozima. U praksi su se javljali slučajevi da pojedine države uskraćuju takve doprinose, ali su oni uglavnom politički motivirani u smislu da određena država ne podržava konkretnu mirovnu misiju, te ne želi učestvovati u njenom finansiranju, iako je članica Ujedinjenih nacija. Iz toga slijedi obaveza svih članica da učestvuju u finansiranju svih mirovnih operacija.

Ne postoji jedinstven način finansiranja mirovnih operacija, te se ono rješava od slučaja do slučaja. Kao što je zadatak glavnog sekretara da pred Vijeće iznese program provedbe mirovne operacije, tako je na njemu zadatak da pred Vijećem sigurnosti iznese plan finansiranja pojedine mirovne operacije o kojem Vijeće potom glasa, te na takav način odlučuje o načinu finansiranja.⁶¹

⁶⁰ Schoemaker, E. (2014), *Media and conflict: An assessment of the evidence*, Progress in Development Studies 14, 2, str. 182.

⁶¹ Lončar, A. (2011), *Koncept kolektivne sigurnosti i mirovne operacije Ujedinjenih naroda*, Pravnik, 45, 1 (90), str. 45.

Iako Vijeće sigurnosti donosi odluke o uspostavljanju, održavanju ili proširenju mirovne operacije, finansiranje mirovnih operacija UN-a je kolektivna odgovornost svih država članica UN-a. Svaka država članica ima zakonsku obavezu da isplati svoje učešće u mirovnim operacijama. Ovo je u skladu s odredbama člana 17. Povelje Ujedinjenih nacija. Generalna skupština izdvaja mirovne troškove na osnovu posebne skale procjena prema složenoj formuli koju su same države članice uspostavile. Ova formula uzima u obzir, među ostalim, relativnu ekonomsku dobrobit država članica, sa pet stalnih članica Vijeća sigurnosti koje moraju platiti veći dio zbog svoje posebne odgovornosti za održavanje međunarodnog mira i sigurnosti.⁶² Odobreni budžet za mirovne operacije UN-a za fiskalnu godinu od 1. jula 2018. do 30. juna 2019. iznosi 6,7 milijardi dolara.

Ovaj iznos finansira 12 od 14 mirovnih misija Ujedinjenih nacija, podržava logistiku za misiju Afričke unije u Somaliji (AMISOM) i pruža podršku, tehnologiju i logistiku svim mirovnim operacijama putem globalnih servisnih centara u Brindisiju (Italija) i Valenciji (Španija) te putem regionalnog servisnog centra u Entebbeu (Uganda). Preostale dvije mirovne misije, UN-ova organizacija za nadzor primirja (UNTSO) i UN-ova vojna posmatračka grupa u Indiji i Pakistanu (UNMOGIP) finansiraju se iz redovnog budžeta UN-a. Za poređenje, to je manje od polovine jednog procenta svjetskih vojnih rashoda (procijenjeno na 1,747 milijardi dolara u 2013. godini). Budžet za period 2018-2019. predstavlja smanjenje od 1,47% u odnosu na odobreni budžet za 2016-2017. godinu.

Prvih 10 davalaca procijenjenih doprinosa mirovnim operacijama Ujedinjenih nacija za 2018. godinu su:

- Sjedinjene Američke Države (28,47%)
- Kina (10,25%)
- Japan (9,68%)
- Njemačka (6,39%)
- Francuska (6,28%)
- Ujedinjeno Kraljevstvo (5,77%)

⁶² *How we are funded*, Internet, datum pristupa: 25.05.2019, detaljnije vidjeti na:
<https://peacekeeping.un.org/en/how-we-are-funded>

- Rusija (3,99%)
- Italija (3,75%)
- Kanada (2,92%)
- Španija (2,44%)⁶³

Mnoge zemlje su također dobrovoljno dale na raspolaganje dodatne resurse za podršku mirovnim naporima UN-a na nepovratnoj osnovi u obliku prijevoza, snabdijevanja, osoblja i finansijskih doprinosa iznad i izvan procijenjenog udjela troškova održavanja mira. Budžeti mirovnih operacija zasnivaju se na mandatu misije Vijeća sigurnosti. Kao takvi, to su strateški dokumenti koji usklađuju resurse za postizanje općih ciljeva operacije.

Svaka mirovna operacija ima svoj budžet i račun koji uključuje operativne troškove kao što su transport, logistika i troškovi osoblja. Ciklus mirovnog budžeta traje od 1. jula do 30. juna. Ovaj ciklus je rijetko usklađen s mandatom Vijeća sigurnosti, međutim, budžeti se pripremaju za 12 mjeseci na osnovu najnovijeg mandata operacije. Generalni sekretar podnosi prijedlog budžeta Savjetodavnom odboru za administrativna i budžetska pitanja (ACABQ). ACABQ razmatra prijedlog i daje preporuke Petom odboru Generalne skupštine na razmatranje i odobrenje. Konačno, budžet je odobrila Generalna skupština u cjelini. Na kraju finansijskog ciklusa, svaka mirovna operacija priprema i podnosi izvještaj o učinku koji pokazuje stvarnu upotrebu resursa. Ovaj izvještaj razmatra i odobrava Generalna skupština.⁶⁴

9. Agenda za mir

Dana 17. juna 1992. godine, u skladu sa predsjedničkom izjavom koju je Vijeće sigurnosti usvojilo na sastanku na vrhu 31. januara 1992, generalni sekretar je podnio Vijeću izvještaj pod naslovom „*Agenda za mir: preventivna diplomacija, mirotvorstvo i očuvanje mira*“.

⁶³ *How we are funded*, Internet, datum pristupa: 25.05.2019, detaljnije vidjeti na:

<https://peacekeeping.un.org/en/how-we-are-funded>

⁶⁴ Bobrow, B. D., Boyer, M. A. (1997), *Maintaining System Stability: Contributions to Peacekeeping Operations*, Journal of Conflict Resolution, str. 24.

Izvještaj je sadržavao, kako je zatraženo, analizu i preporuke o načinima jačanja i efikasnijeg, u okviru i odredbama Povelje, kapaciteta Ujedinjenih nacija za preventivnu diplomaciju, uspostavljanje mira i održavanje mira - na koje je dodao koncept izgradnje mira.

Generalni sekretar je ukazao na promjenjivi kontekst u kojem se ta pitanja moraju rješavati. Ideološka barijera koja je decenijama uzrokovala nepovjerenje i neprijateljstvo, propala je; iako su pitanja vezana uz Sjever-Jug postala akutnija, poboljšanje odnosa između Istoka i Zapada dalo je nove mogućnosti za uspješno suočavanje s prijetnjama zajedničkoj sigurnosti. Bilo je to vrijeme globalne tranzicije, obilježeno kontradiktornim trendovima. U isto vrijeme, međutim, pojavile su se nove tvrdnje o nacionalizmu i suverenitetu, a kohezija država bila je ugrožena etničkim, vjerskim, socijalnim, kulturnim ili jezičkim sukobima.

Generalni sektetar je smatrao da ciljevi Organizacije trebaju biti sljedeći:⁶⁵

- nastojati identificirati u najranijoj mogućoj fazi situacije koje bi mogle proizvesti sukob, te pokušati kroz diplomatiju ukloniti izvore opasnosti prije nego što dođe do nasilja;
- gdje je izbio sukob, da se uključe u uspostavljanje mira u cilju rješavanja pitanja koja su dovela do sukoba; kroz održavanje mira, da rade na očuvanju mira tamo gdje su borbe zaustavljene i da pomognu u provođenju sporazuma koje su postigli mirotvorci;
- da budu spremni pomoći u izgradnji mira u različitim kontekstima;
- da se bave najdubljim uzrocima sukoba: ekonomskim očajanjem, socijalnom nepravdom i političkim ugnjetavanjem.

⁶⁵ *An Agenda for Peace, Preventive diplomacy, peacemaking and peacekeeping* (1992), Internet, datum pristupa: 25.05.2019., detaljnije vidjeti na: https://peaceoperationsreview.org/wp-content/uploads/2015/08/an_agenda_for_peace_1992.pdf

Generalni sekretar je dao sljedeće definicije za ključne pojmove koje koristi u izvještaju:

- a) preventivna diplomacija je bila akcija preduzeta da bi se spriječili sporovi između stranaka, da bi se spriječile eskalacije postojećih sporova u sukobe i da bi se ograničilo širenje potonjih kada su se dogodile;
- b) mirotvorstvo je bila akcija da se neprijateljske strane dovedu do sporazuma, u osnovi kroz tako mirna sredstva kao što su ona predviđena u poglavlju VI Povelje Ujedinjenih nacija;
- c) održavanje mira bilo je raspoređivanje prisustva Ujedinjenih nacija na terenu, do sada uz pristanak svih zainteresiranih strana, a uključivale su vojno i/ili policijsko osoblje Ujedinjenih nacija, a često i civile - to je bila tehnika koja je proširila mogućnosti i za sprečavanje sukoba i za stvaranje mira;
- d) postkonfliktna izgradnja mira bila je akcija za identifikaciju i podršku struktura koje bi težile jačanju i učvršćivanju mira, kako bi se izbjegla ponovna pojava sukoba.

Ova četiri područja djelovanja, uzeta zajedno i provedena uz podršku svih članica, ponudila su, tvrdi on, dosljedan doprinos u osiguravanju mira u duhu Povelje.⁶⁶

Agenda za mir naglašava pitanja preventivne diplomacije, mirovnih operacija, mirotvorstva i izgradnje mira - koji i dalje dominiraju međunarodnim diskursom upravljanja konfliktima, čak i kada se kontekst u kojem operacionaliziramo ove ideje neprestano razvija. Urađene su razne studije o napretku očuvanja mira u svijetu.

Smisao izgradnje mira i njegova primjena na terenu produžili su se na vrijeme, proširili opseg i produbili u angažmanu.⁶⁷ Izgradnja mira postala je institucionalizirana unutar UN-a i šire međunarodne zajednice, a nastojanja u izgradnji mira pokazala su uspjehe u njihovoj sposobnosti da odgovore na nasilne sukobe i spriječe njegovo ponavljanje. Ali bilo je i izazova, pa čak i neuspjeha u izgradnji mira.

⁶⁶ Brown, O. (2007), *Trade, Aid and Security: an agenda for peace and development, Globalisation & Good Governance*, International Institute for Sustainable Development, str. 3.

⁶⁷ Boutros Boutros-Ghali, (1992), *An agenda for peace: Preventive diplomacy and other matters*, United Nations, New York

Agenda za mir definira postkonfliktnu izgradnju mira kao “akciju za identifikaciju i podršku struktura koje će težiti jačanju i učvršćivanju mira kako bi se izbjegao povratak u sukob”. Izgradnja mira, kako je to vidio Boutros-Ghali, imala je za cilj “rješavanje najdubljih uzroka sukoba: ekonomskog očaja, socijalne nepravde i političkog ugnjetavanja”. Drugim riječima, ideja o izgradnji mira bila je da pomogne državama da se kreću od negativnog mira - odsustva nasilja - do pozitivnog mira obilježenog dubljim društvenim, političkim i ekonomskim karakteristikama koje pomažu da društvo funkcioniра.⁶⁸

Agenda za mir također se koncentriira na izgradnju mira od UN-a i međunarodne zajednice. S obzirom na to što je Boutros-Ghali tražio, izgradnja mira se pojavljuje kao pretežno međunarodna aktivnost, a Agenda za mir raspravlja o izgradnji mira u velikoj mjeri *odozgo prema dolje*. Ipak, možda je korisnije razmišljati o izgradnji mira kao o utjecaju, a ne o specifičnom skupu aktivnosti.⁶⁹ Na kraju, program mira je naglasio važnost izgradnje demokratske institucije.

10. Učinkovitost Ujedinjenih nacija usred borbe

Dok su mirovne misije Ujedinjenih nacija bile formirane kako bi održale mir i provodile postkonfliktne aktivnosti, od završetka Hladnog rata češće se raspoređuju u aktivne sukobe. Ipak, malo znamo o njihovoj sposobnosti da upravljaju kontinuiranim nasiljem. Ovo poglavlje pruža prvo široko empirijsko istraživanje o djelotvornosti mirovnih snaga UN-a u smanjenju nasilja u građanskim ratovima. Priroda mirovnih snaga Ujedinjenih nacija promijenila se tokom posljednje dvije decenije. Iako je nekada bila namijenjena prvenstveno za poticanje mirovnih procesa u sukobima, savremene mirovne misije obično se koriste u državama u kojima oružje na ratištu još nije utišano. Od završetka Hladnog rata, Ujedinjene nacije su rasporedile 28 mirovnih operacija (PKO) u Afriku, od kojih je 21 služila tokom aktivnog građanskog sukoba. Intervencije u aktivnim sukobima dramatično su promijenile odgovornosti mirovnih snaga u izazovima s kojima se suočavaju.

⁶⁸ King, R., Matthews, R. O. (2012), *A new agenda for peace*, International Journal, str. 277.

⁶⁹ Anderson, M. B. (1999), *Do No Harm: How Aid Can Support Peace - Or War*, Boulder: Lynne Rienner, str. 93.

Mirotvorci više nisu namijenjeni samo za održavanje mira. Moderne operacije također moraju smanjiti neprijateljstva između sukobljenih strana i uspostaviti povoljne uvjete za naknadni mirovni proces.

Kao ilustraciju, osvrnut ćemo se na intervenciju UN-a iz 1992. u Mozambiku (ONUMOZ) i misiju 2014. u Demokratskoj Republici Kongo (MONUSCO). ONUMOZ je bila prilično skromna misija raspoređena kako bi podržala sporazum kojim je okončan građanski rat u Mozambiku. ONUMOZ je pratilo provedbu mirovnog sporazuma, olakšavao izbore i koordinirao humanitarnu pomoć - sve zadatke povezane s očuvanjem mira nakon sukoba. Nasuprot tome, više od 18.000 vojnih jedinica koje služe sa MONUSCO-om raspoređeno je da bi posređovalo između boraca, razoružalo i demobiliziralo pobunjeničke i paravojne frakcije, štitilo civile, a ponekad se i izravno sukobljavalo sa zaraćenim stranama.⁷⁰

Razlike između misija u Mozambiku i Kongu naglašavaju temeljnu transformaciju u očuvanju mira. Od UN-a se sve više traži da zaustavi aktivni sukob. Ipak, malo znamo o djelotvornosti misija za održavanje mira u smanjenju nasilja na ratištu.⁷¹ Prepoznajući tradicionalnu ulogu očuvanja mira u sprečavanju povratnog sukoba, brojne studije istražuju napore UN-a u postkonfliktnim sredinama. Nažalost, malo je istraživanja koristilo široke empirijske analize kako bi se razumjela sposobnost UN-a da smanji neprijateljstva na ratištu. Kada su snage UN-a raspoređene na građanski sukob, one funkcioniraju kako bi riješile sigurnosnu dilemu koja postoji između zaraćenih strana.

Mirovne operacije UN-a nisu bile prvo bitno zamišljene da interveniraju u vrućim sukobima koji su pokazali bitno nasilje u borbi. Umjesto toga, razvijene su kao sredstvo za jačanje tekućih nastojanja za rješavanje sukoba, prvenstveno između zemalja. Rane misije, kao što je UNEF u Sueckoj krizi, bile su raspoređene da bi se održali sporazumi o prekidu vatre. Osoblje UN-a je korišteno za promicanje prekida vatre te za podršku pregovorima nakon završetka rata.

⁷⁰ Hultman, L., Kathman, J., Shannon, M. (2014), *Beyond Keeping Peace: United Nations Effectiveness in the Midst of Fighting*, University of Colorado, str. 1.

⁷¹ Ibidem, str. 2.

S obzirom na to da su napori UN-a bili usmjereni na osiguravanje stabilnosti nakon sukoba, većina analiza neefikasnosti se fokusira na njegovu sposobnost da osigura trajni postkonfliktni mir. U tom cilju pokazalo se da prisustvo UNPKO-a produžava trajanje prekida vatre,⁷² povećava vjerovatnoću uspješne postkonfliktne demokratizacije⁷³ i smanjuje vjerovatnoću povratnog sukoba.⁷⁴ Ove studije otkrivaju pozitivan dugoročni utjecaj mirovnih operacija UN-a. Mnoge sadašnje operacije za provedbu mira nalaze se negdje između tradicionalnih misija očuvanja mira i provedbe; ove operacije su nepristrasne i nastoje imati pristanak zaraćenih aktera, ali i odobravati upotrebu sile izvan samoodbrane.

Postkonfliktni rezultati važni su za razumijevanje djelotvornosti očuvanja mira, ali kada UN intervenira u tekućem sukobu, njegova primarna uloga i mandat od UNSC-a je ublažiti nasilje. Postoji jasno političko očekivanje da će se nasilje morati smanjiti prije nego što UN nastavi postkonfliktne ciljeve, kao što su povratak izbjeglica, reintegracija boraca, političke reforme, društveno pomirenje i ekomska rekonstrukcija. Štaviše, borba između frakcija ima negativne posljedice koje su daleko izvan zaraćenih strana. Civilno stanovništvo je često uhvaćeno u unakrsnoj vatri, borba šteti javnom zdravstvu i zdravstvenim sistemima, civili bježe, a nasilje prijeti da se proširi i na susjedne države.⁷⁵

10.1. Mehanizmi smanjenja nasilja na ratištu

Iako UN obično intervenira u građanskim ratovima u kojima je nasilje u toku, on se ne uključuje često u konvencionalne borbene kampanje. Jedan od glavnih stubova očuvanja mira je nepristrasnost (UN 2008). Iako su snage UN-a često naoružane, njihov mandat obično nije kažnjavanje zaraćenih strana nasiljem. Čak i snažnije misije UN-a prvenstveno omogućavaju pripadnicima mirovnih snaga da koriste silu kako bi zaštitili sebe i civile.

⁷² Fortna (2004), *Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace after Civil War*, International Studies Quarterly 48 (2), str. 269.

⁷³ Doyle, M. W., Sambanis, N. (2000), *International Peacebuilding: A Theoretical and Quantitative Analysis*, American Political Science Review 94, str. 779.

⁷⁴ Fortna (2008), *Does Peacekeeping Work? Shaping Belligerents' Choices after Civil War*, Princeton, NJ: Princeton University Press, str. 312.

⁷⁵ Ghobarah, H. A., Huth, P., Russett, B. (2003), *Civil Wars Kill and Maim People - Long after the Shooting Stops*, American Political Science Review 97 (2): 189–202.

Štaviše, spoljni akteri imaju problem da zaustave neprijateljstva, jer je nasilje snažno vođeno faktorima unutar konflikta, kao što su relativna snaga boraca, sposobnost mobilizacije, podrška javnosti i pristup prirodnim resursima.⁷⁶ Postoje dva osnovna mehanizma smanjenja nasilja: smanjenjem problema posvećenosti između zaraćenih strana i povećanjem troškova nastavka borbe. Iako su ovi mehanizmi naglašeni u literaturi o postkonfliktnom očuvanju mira, oni su kritični u situacijama u kojima strane još nisu pristale da obustave sukob. Uspješna intervencija mora pomaknuti preferencije zaraćenih strana od oružanog rješenja do sukoba. Uspjeh intervencije treće strane ovisi o vjerodostojnosti opredjeljenja treće strane za sukob.

Posjedovanje vjerodostojne sigurnosne garancije mirovnih snaga UN-a, u obliku trupa na terenu, omogućava zaraćenim stranama da se suzdrže od nastavka nasilja na ratištu i pokrenu proces demobilizacije.

11. UN-ov zapisnik o mirovnim operacijama

Danas je održavanje mira Ujedinjenih nacija višedimenzionalno upravljanje složenom mirovnom operacijom, obično nakon završetka građanskog rata, osmišljenog da pruži privremenu sigurnost i pomogne strankama da naprave institucionalne, materijalne i idejne transformacije koje su neophodne za održivost mira. Mirovne operacije UN-a tokom Hladnog rata bile su ograničene i usredsređene na praćenje ili nadziranje poštivanja primirja neprijateljskih strana.

Ova nova, proširena uloga UN-a predstavlja nastojanje da se odgovori na složene nove izazove međunarodnoj sigurnosti koji su se pojavili od kraja Hladnog rata. Eksplozija novih unutrašnjih oružanih sukoba dovela je do slične eksplozije u mirovnim misijama UN-a sredinom 1990-ih.

Nova perspektiva UN-a o tome kako izgraditi održivi mir nakon građanskog rata ugrađena je u dva značajna izvještaja - *Brahimi* i *Nema izlaza bez strategije* iz 2000. i 2001. godine koja su se temeljila na izvještaju generalnog sekretara Boutrosa Boutros-Ghalia iz 1992. godine *Agenda za mir* i na njegovoj dopuni iz 1995. godine.

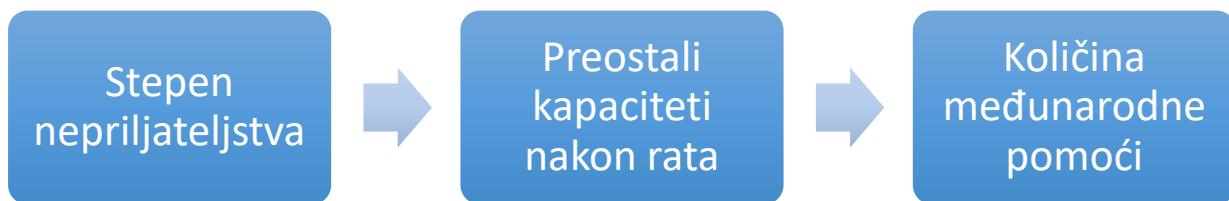
⁷⁶ Eck, K. (2009), *From Armed Conflict to War: Ethnic Mobilization and Conflict Intensification*, International Studies Quarterly 53 (2), str. 369.

Iako su Ujedinjene nacije generalno bile efikasne u svojoj novoj ulozi, važni i visoko objavljeni neuspjesi izazvali su političke debate o tome kako poboljšati kapacitet UN-a za izgradnju mira.⁷⁷

Izgradnja mira uključuje nekoliko intervencijskih praksi, kao što su posredovanje, posmatranje, rad policije, taktička primjena, rješavanje sukoba, humanitarna pomoć, rekonstrukcija i institucionalna transformacija - sve to pomaže stvaranju održivog mira. Mnogo kritika UN-ovih mirovnih misija u popularnoj štampi ili literaturi o politici zasniva se na tvrdnji da ciljevi izgradnje mira nisu dovoljno prilagodljivi lokalnim kontekstima te intervencije različitih aktera ponekad imaju suprotstavljene efekte.

Odgovarajući standardi uspjeha u izgradnji mira mogu također varirati u zavisnosti od konteksta i od blizine intervencije u cilju izgradnje mira.⁷⁸

Za svaku konfliktnu situaciju, *održivi mir* je najbolja mjera, a napor da se ta mjera postigne pod utjecajem su tri ključna faktora koji karakteriziraju okruženje poslijeratnog građanskog mira: stepen neprijateljstva frakcija, opseg lokalnih preostalih kapaciteta nakon rata, kao i količina međunarodne pomoći.⁷⁹

Shema 5. Faktori održivog mira

⁷⁷ Doyle, M.W., Sambanis, N. (2006), *Making war and building peace: United Nations peace operations*, Princeton University Press, International Journal, Princeton, str. 495.

⁷⁸ Doyle, M.W., Sambanis, N. (2000), *International Peacebuilding: A Theoretical and Quantitative Analysis*, American Political Science Review 94(4): str. 779.

⁷⁹ Boyce, James K. (2002), *Investing in Peace: Aid and Conditionality After Civil Wars*, Adelphi Paper 351, New York: Oxford University Press, str. 121.

Zajedno, ova tri faktora čine međuzavisnu logiku trokuta izgradnje mira: što je dublje neprijateljstvo, što je više uništeno lokalnih kapaciteta, to je više potrebna međunarodna pomoć za uspjeh u uspostavljanju stabilnog mira.

12. Generacije UN-ovih mirovnih operacija

Početkom 1990-ih godina, po završetku Hladnog rata, UN-ov program za mir i sigurnost brzo se proširio. Na zahtjev Vijeća sigurnosti iz januara 1992. godine, Boutros-Ghali je u svom temeljnog izvještaju pripremio konceptualne temelje ambiciozne uloge UN-a u miru i sigurnosti - *Agendu za mir*.⁸⁰ Pored preventivne diplomatijske koja je dizajnirana da se suoči s konfliktima prije nego što oni postanu nasilni, generalni sekretar je iznio četiri međusobno povezane uloge:

1. **Provodenje mira** - ovlaštenje za djelovanje sa pristankom stranaka ili bez njega kako bi se osiguralo poštivanje prekida vatre. Ovlaštenjem Vijeća sigurnosti, koje djeluje u skladu s poglavljem VII Povelje, ove vojne snage se sastoje od teško naoružanih nacionalnih snaga koje operiraju pod rukovodstvom generalnog sekretara.
2. **Stvaranje mira/mirotvorstvo** - osmišljeno da "dovede neprijateljske strane do sporazuma" mirnim sredstvima kao što su ona koja se nalaze u poglavljju VI. Koristeći se sudskim rješenjem, posredovanjem i drugim oblicima pregovaranja, mirovne inicijative UN-a će nastojati uvjeriti stranke da dođu do mirnog poravnanja svojih razlika.
3. **Očuvanje mira** - uspostavljeno radi raspoređivanja "prisustva Ujedinjenih nacija na terenu, do sada uz pristanak svih zainteresiranih strana", kao mjera izgradnje povjerenja za praćenje primirja između stranaka.
4. **Rekonstrukcija** - organizirana nakon sukoba, a u cilju poticanja ekonomске i društvene saradnje, radi izgradnje povjerenja između zaraćenih strana.⁸¹

Ove strategije, koje se razvijaju tokom vremena, obuhvatile su tri generacijske paradigme očuvanja mira.

⁸⁰ Boutros Boutros-Ghali (1992), *An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping Report of the Secretary-General pursuant to the statement, Summit Meeting of the Security Council*

⁸¹ Paris, R. (2003), *Peacekeeping and the Constraints of Global Culture*, European Journal of International Relations 9(3), str. 442.

One ne uključuju samo ranije identificirane aktivnosti u poglavlju VI Povelje UN-a (ili tzv. "6 i 1/2") o mirovnom održavanju prve generacije koje poziva na interpoziciju snaga nakon što je postignuto primirje nego i ambicioznije grupe operacija druge generacije koje se oslanjaju na pristanak stranaka i još ambiciozniju grupu operacija treće generacije koje djeluju u skladu sa poglavljem VII i bez sveobuhvatnog sporazuma što odražava pristanak stranaka.⁸²

U današnjim okolnostima, ove operacije uključuju manje međudržavnih sukoba i više frakcija u domaćim građanskim ratovima, od kojih nisu svi jasno identificirani - a mali broj njih su stabilne pregovaračke stranke. Sadašnje mirovne operacije tako upadaju u aspekte domaćeg suvereniteta za koje se nekada smatralo da ne spadaju u djelokrug aktivnosti UN-a.

Uspjeh tradicionalnog očuvanja mira je zavisio od uspješnog mirotvorstva: strategije stvorene da zaraćene strane dovede do sporazuma. Oslanjajući se na sudsko poravnanje, posredovanje i druge oblike pregovora, inicijative UN-a za mirotvorstvo nastojat će uvjeriti stranke da postignu mirno rješenje.⁸³

Operacije praćenja i tradicionalne mirovne operacije pružile su transparentnost nepristrasnom uvjerenju da druga strana nije prekršila primirje - i trebale su povećati troškove odstupanja od dogovora zbog prijetnje izloženosti i potencijalnog (iako malo vjerovatnog) otpora mirovnih snaga.⁸⁴ Međunarodni legitimitet mandata UN-a povećao je koristi od saradnje s mirovnim snagama. Osim nadgledanja i tradicionalnog održavanja mira, ključna strategija bila je podsticanje ekonomске i društvene saradnje u cilju izgradnje povjerenja među ranije zaraćenim stranama, razvijanjem društvene, političke i ekonomске infrastrukture kako bi se sprječilo buduće nasilje i postavili temelji za trajni mir. Višedimenzionalno održavanje mira ima za cilj proširenje kapaciteta (npr. ekonomска rekonstrukcija) i institucionalnu transformaciju (reforma policije, vojske i pravosudnog sistema, izbora, obnova civilnog društva). U ovim operacijama UN je obično uključen u provođenje mirovnih sporazuma koji idu ka korijenima sukoba, pomažući izgradnju dugoročnih osnova za stabilnu, legitimnu vladu.

⁸² Doyle, M.W., Sambanis, N. (2006), *Making war and building peace: United Nations peace operations*, Princeton University Press, International Journal, Princeton, str. 498.

⁸³ Galtung, J. (1975), *Three Approaches to Peace: Peacekeeping, Peacemaking and Peacebuilding, War and Defence: Essays in Peace Research*, vol. 2. Copenhagen: Christian Ejlers, str. 89.

⁸⁴ Reilly, B. (2003), *Democratic Validation*, in John Darby and Roger MacGinty, eds, *Contemporary Peacemaking Conflict, Violence and Peace Processes*, str. 174.

Kao što je Boutros-Ghali naveo u Agendi za mir, mirovne operacije i operacije za očuvanje mira, da bi bile zaista uspješne, moraju uključiti sveobuhvatne napore da se identificiraju i podrže strukture koje će težiti konsolidaciji mira. To može uključivati razoružavanje prethodno zaraćenih strana i vraćanje reda, starateljstvo i moguće uništavanje oružja, repatrijaciju izbjeglica, savjetodavna podrška i obuka za sigurnosno osoblje, praćenje izbora, unapređenje napora da se zaštite ljudska prava, reforma ili jačanje vladinih institucija i promoviranje formalnog i neformalnog procesa političkog učešća.⁸⁵

Rezultat ove tri generacije koje su zajednički djelovale u svijetu nakon Hladnog rata bio je nezapamćena ekspanzija uloge UN-a u zaštiti svjetskog poretku i promicanju osnovnih ljudskih prava, u zemljama donedavno rastrganih skupim građanskim ratovima. Između 1987. i 1994. Vijeće sigurnosti je učetvorostručilo broj rezolucija koje je izdalo, utrostručilo mirovne operacije koje je odobrilo i pomnožilo sa sedam broj ekonomskih sankcija koje su nametnute na godinu. Godišnji budžet za održavanje mira skočio je u skladu sa istim periodom sa 230 miliona na 3,6 milijardi dolara, čime je dostigao oko tri puta veći redovni operativni budžet UN-a.⁸⁶

13. Izgradnja mira i transformacija sukoba

Svijetu su očigledno potrebni novi načini razmišljanja o starim problemima i novim načinima djelovanja. Prestanak Hladnog rata nije rezultirao stabilnim mirnim odnosima unutar svih zemalja, kao ni između njih. Ono što je potrebno jeste predanost mirotvoraca da podstaknu države i narode da od političke prijetnje (zasnovane na koncepcijama tvrdog nacionalnog suvereniteta) odmaknu ka više kolaborativnoj orijentaciji na nenasilno rješavanje problema.

⁸⁵ Paragraf 21, Agenda za mir.

⁸⁶ Doyle M.W., Sambanis, N. (2006), *Making war and building peace: United Nations peace operations*, Princeton University Press, International Journal, Princeton, str. 500.

Osnovni faktori izgradnje mira i transformacije sukoba su:

1. usmjerenost na energije generirane sukobom u konstruktivnim, nenasilnim, a ne destruktivnim i nasilnim smjerovima. Cilj nije eliminiranje konflikta, već korištenje konfliktnih procesa za generativne i pozitivne promjene;
2. konfliktna transformacija se dešava kada nasilni sukob prestane i/ili se izrazi na nenasilne načine i kada se strukturalni izvori konflikta (ekonomski, socijalni, politički, vojni i kulturni) na neki način promijene;
3. konflikte u normalne društveno-političke procese mogu pretvoriti stranke koje djeluju same, stručnjaci trećih strana i stranke koje djeluju zajedno i/ili razboritim zagovaranjem i političkom intervencijom. Transformacija konflikta treba obuhvatiti širok raspon političkih donosilaca odluka, građana, agencija za pomoć i razvoj, vjerskih organizacija i društvenih pokreta;
4. ako se preventivna izgradnja mira ne dogodi na prvi znak problema i problemi ostaju neriješeni, onda transformacioni procesi, u ranim fazama evoluirajućeg sukoba, mogu imati oblik ranog upozoravanja i primjene odgovarajućih preventivnih mjera. Kako sukob eskalira (posebno ako dođe do nasilja), transformacija može ovisiti o nekoj vrsti upravljanja krizom ili intervenciji, a kasnije može zahtijevati pomirenje, posredovanje, pregovaranje, arbitražu i procese rješavanja problema u saradnji. Konačno, naravno, transformacija sukoba uključuje rekonstrukciju i pomirenje.⁸⁷

Svjetska banka identificira šest osnovnih elemenata u strategiji rekonstrukcije nakon sukoba:

- Pokretanje nacionalne ekonomije.
- Decentralizirane investicije u zajednici.
- Popravka ključnih transportnih i komunikacijskih mreža.
- Deminiranje (gdje je relevantno i povezano s drugim prioritetnim ulaganjima).
- Demobilizacija i prekvalifikacija bivših boraca.
- Reintegracija raseljene populacije.⁸⁸

⁸⁷ Clements, K. (1997), *Peace Building and Conflict Transformation*, Peace and Conflict Studies, str. 7.

⁸⁸ Holtzman, S. (1996), *Post Conflict Reconstruction*. Washington, Social Policy and Resettlement Division of the World Bank, str. 44.

IV NAJZNAČAJNIJE MIROVNE OPERACIJE UJEDINJENIH NACIJA U GRAĐANSKIM I DRŽAVNIM SUKOBIMA U PERIODU OD 2000. DO 2018. GODINE

1. Operacije UN-a u Etiopiji i Eritreji

Sukob između Eritreje i Etiopije izbio je u maju 1998. godine, kao rezultat graničnog spora. Generalni sekretar je odmah stupio u kontakt sa liderima zemalja, pozivajući na suzdržanost i pružanje pomoći u mirnom rješavanju sukoba. On je zatražio od ambasadora Mohameda Sahnouna (Alžir), njegovog specijalnog izaslanika u Africi, da pomogne u naporima za posredovanje Organizacije afričkog jedinstva (OAU).⁸⁹ Na samitu OAU-a u Alžиру, u julu 1999. godine, dvije strane su prihvatile dokument - Modaliteti za provedbu Okvirnog sporazuma OAU-a.

U ovom dokumentu Eritreja se obavezala da "razmjesti svoje snage izvan teritorija koje su zauzele nakon 6. maja 1998. godine". Etiopija se obavezala da "nakon toga prebaci svoje snage sa pozicija koje su zauzete nakon 6. februara, a koje nisu bile pod upravom Etiopije prije 6. maja 1998. godine". Poslije daljih konsultacija sa zainteresiranim stranama, Ahmed Ouyahia, specijalni izaslanik sadašnjeg predsjedavajućeg OAU-a, ambasador Mohamed Sahnoun i Anthony Lake, predstavnik predsjednika Sjedinjenih Država, pregledali su i finalizirali dokument pod nazivom *Tehnički aranžmani za implementaciju Okvirnog sporazuma OAU-a i njegovih modaliteta*. Dokument je pozvao na uspostavljanje Neutralne komisije koja bi odredila tačne oblasti iz kojih će dvije strane biti raspoređene. Tehnički aranžmani predviđali su raspoređivanje, među ostalim, vojnih posmatrača za verifikaciju predviđenih preraspodjela. U dokumentu se također poziva na demilitarizaciju i razgraničenje cijele zajedničke granice između dviju zemalja. Eritreja je najavila prihvatanje dokumenta. Etiopija je zadržala svoje stajalište i zatražila pojašnjenja, dok je ponovno potvrdila svoju predanost mirnom rješenju sukoba. Međunarodno posredovanje se nastavilo, ali napetost duž granice je ostala veoma visoka i bilo je straha da bi se neprijateljstva mogla nastaviti i možda proširiti.

⁸⁹ United Nations mission in Ethiopia and Eritrea, Internet, datum pristupa: 25.05.2019, detaljnije vidjeti na:
<https://unmee.unmissions.org/>

Kao dio obilaska Afrike, specijalna misija sedam članova Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija posjetila je Adis Abebu, Etiopiju, i Asmaru, Eritreju, 8. i 9. maja 2000. godine. U Misiji, koju je predvodio stalni predstavnik Sjedinjenih Država Richard Holbrooke, bili su:

Jean-David Levitte (Francuska); Moctar Ouane (Mali); Martin Andjaba (Namibija); A. Peter van Walsum (Holandija); Said Ben Mustapha (Tunis) i Jeremy Greenstock (Ujedinjeno Kraljevstvo). Misija je razgovarala sa premijerom Melesom Zenawijem iz Etiopije 8. maja, a naredni dan i sa predsjednikom Isaiasom Afwerkijem iz Eritreje. Diskusije su bile fokusirane na to kako pronaći mirno rješenje sukoba i izbjegći obnavljanje sukoba.

Uprkos svim naporima, borbe između Eritreje i Etiopije ponovo su izbile 12. maja 2000. godine. Rezolucijom 1297, usvojenom isti dan, Vijeće sigurnosti izrazilo je zabrinutost zbog obnove borbe. Generalni sekretar je izdao saopćenje u kojem je izrazio duboko žaljenje zbog nastavka velikih sukoba. On je hitno pozvao obje zemlje da odmah prekinu neprijateljstva i da se vrate u proces pregovora.

Slika 3. Karta Etiopije i Eritreje

Vijeće sigurnosti je 17. maja 2000. godine usvojilo Rezoluciju 1298 kojom je nametnulo mjere za sprečavanje snabdijevanja oružjem obje zemlje. Vijeće je zahtjevalo najkraće moguće ponovno sazivanje, bez preduvjeta, značajnih mirovnih pregovora, pod pokroviteljstvom OAE, na osnovu Okvirnog sporazuma i njegovih modaliteta i rada koji je do sada obavila OAU, čime bi se zaključilo mirno konačno rješenje konflikta.

Prema toj Rezoluciji, "sve države će spriječiti" prodaju ili snabdijevanje Eritreje i Etiopije oružjem, municijom, vojnim vozilima, opremom i rezervnim dijelovima, kao i bilo koje odredbe za dvije zemlje o tehničkoj pomoći ili obuci u vezi s proizvodnjom ili upotreba oružja.

Rezolucijom 1312 Vijeća sigurnosti, 30. juna 2000. godine osnovana je Misija Ujedinjenih nacija u Etiopiji i Eritreji (UNMEE) sa 100 vojnih posmatrača i pomoćnog osoblja u očekivanju mirovne operacije. Rezolucija 1320 Vijeća sigurnosti je 5. septembra 2000. godine odobrila raspoređivanje do 4.300 vojnika, uključujući 220 vojnih posmatrača (vojnih posmatrača Ujedinjenih nacija), tri pješadijska bataljona i jedinice za podršku, kako bi pratili prekid vatre i demarkaciju granica između Etiopije i Eritreje.⁹⁰ U međuvremenu, pregovori o bliskosti Etiopije i Eritreje, koji su vođeni pod predsjedavanjem ministra pravde Alžira i ličnog predstavnika sadašnjeg predsjedavajućeg OAU-a, nastavljeni su 30. maja u Alžiru. Ovi razgovori kulminirali su Sporazumom o prestanku neprijateljstava između Etiopije i Eritreje 18. juna 2000. godine, koji su potpisali ministri vanjskih poslova dviju zemalja, pod pokroviteljstvom predsjednika Abdelaziza Bouteflika iz Alžira, u svojstvu sadašnjeg predsjednika Organizacije afričkog jedinstva. Razgovori su vođeni uz pomoć ličnog predstavnika Predsjedništva Evropske unije Rina Serrija i predstavnika predsjednika Sjedinjenih Država Anthonyja Lakea. Sporazumom su se strane obavezale na trenutni prekid neprijateljstava. Strane su također potvrdile prihvatanje Okvirnog sporazuma i njegovih modaliteta. Prema Sporazumu, strane su pozvalе Ujedinjene nacije, u saradnji s Organizacijom, da uspostave mirovnu operaciju koja će pomoći u implementaciji Sporazuma.

Misija UN-a je bila raspoređena u tri faze. Prva faza uključivala je slanje oficira za vezu u svaki glavni grad. U drugoj fazi raspoređeno je do 100 vojnih posmatrača zajedno sa potrebnim civilnim osobljem za podršku. U trećoj fazi puna mirovna operacija je raspoređena kada bi je Vijeće sigurnosti odobrilo. Rezolucijom 1320 od 15. septembra 2000. godine Vijeće sigurnosti pozdravilo je izvještaj generalnog sekretara od 9. augusta 2000. i odobrilo raspoređivanje unutar UNMEE-a do 4.300 vojnika do 15. marta 2001. godine.

⁹⁰ Clapham, C. (1999), *The United Nations and Peacekeeping in Africa*, ISS Monograph, str. 12.

U međuvremenu, strane su nastavile pregovore u cilju konačnog i sveobuhvatnog mirovnog rješenja sukoba. Razgovori, koje je vodio predsjednik Bouteflika iz Alžira, rezultirali su potpisivanjem 12. decembra 2000. godine u Alžиру sveobuhvatnog mirovnog sporazuma između Etiopije i Eritreje. Rezolucija 1560 Vijeća sigurnosti, donesena 12. septembra 2004, smanjila je vojnu komponentu na 3.342 vojnika. Rezolucija 1681 Vijeća sigurnosti je 31. maja 2006. godine odobrila dalju rekonfiguraciju vojne komponente, smanjujući njenu snagu na 2.300 vojnika, uključujući 230 vojnih posmatrača. Dana 30. januara 2007. Rezolucija 1741 Vijeća sigurnosti dodatno je smanjila vojno prisustvo UNMEE-a sa 2.300 na 1.700 vojnika, uključujući i do 230 vojnih posmatrača.⁹¹

UNMEE je počeo privremeno premještanje mirovnih snaga iz Eritreje u februaru 2008. godine. Taj potez je rezultat odluke eritrejske Vlade da zaustavi isporuke dizel-goriva 1. decembra 2007. Misija više nije mogla ispuniti svoj mandat bez goriva za transport i bez električnih generatora potrebnih za komunikaciju i hlađenje hrane i lijekova. Ni nakon višestrukih zahtjeva, Misija UN-a nije uspjela uvjeriti eritrejsku Vladu da ponovo uspostavi snabdijevanje gorivom, a generalni sekretar Ban Ki-moon je naredio privremeno preseljenje radi sigurnosti osoblja UNMEE-a. Prvobitno, Misija je trebala biti privremeno premještena u Etiopiju, ali kada su pokušali preći granicu, trupe UNMEE-a i većina opreme iz 32 kontingenta i posmatračkih timova unutar i izvan Privremene sigurnosne zone, preselili su se u Asmaru. Preseljenje je počelo 17. februara, a 2. marta sve trupe su pregrupisane u Asmari ili Assabu. Većina pripadnika Misije od 1.380 vojnika u Eritreji vratila se u svoje zemlje do kraja marta 2008. godine. UNMEE nastavlja održavati ograničeno civilno i vojno prisustvo u Asmari i Assabu u svrhu povezivanja, za upravljanje logističkim aspektima preseljenja te za zaštitu osoblja i zaliha. Prisustvo UNMEE-a u Etiopiji nije bilo pod utjecajem preseljenja.

Vijeće sigurnosti je 30. jula 2008. godine jednoglasno usvojio Rezoluciju 1827 kojom ukida mandat Misije Ujedinjenih nacija u Etiopiji i Eritreji (UNMEE), sa dejstvom od sljedećeg dana.

⁹¹ Neethling, T. (2009), *Whither peacekeeping in Africa: Revisiting the evolving role of the United Nations*, African Security Review 18.1, Institute for Security Studies, str. 9.

Odluka Vijeća došla je kao odgovor na ograničenja koja je Eritreja nametnula Misiji, kao i prekid snabdijevanja gorivom - što je onemogućilo da operacija bude nastavljena s obavljanjem mandatnih zadataka i stavljanjem rizika na sigurnost i sigurnost osoblja UN-a.

Istovremeno, Rezolucija 1827 pozvala je dvije zemlje Afričkog roga "da pokažu maksimalnu suzdržanost od svake prijetnje ili upotrebe sile jedna protiv druge i da izbjegnu provokativne vojne aktivnosti".⁹²

Lokacija	Etiopija i Eritreja
Sjedište	Asmara, Eritreja, i Adis Abeba, Etiopija
Trajanje	od 31. jula 2000. do 31. jula 2008.
Specijalni predstavnik generalnog sekretara i šef misije	Azouz Ennifar (Tunis) (v.d.) od augusta 2006. do jula 2008. Legwaila Joseph Legwaila (Bocvana) od oktobra 2000. do jula 2006.
Komandant sile	general-major Mohammad Taisir Masedeh (Jordan) od aprila 2006. do jula 2008. general-major Rajender Singh (Indija) od jula 2004. do marta 2006. general-major Robert Gordon (Ujedinjeno Kraljevstvo) od novembra 2002. do juna 2004. brigadni general P.C. Cammaert (Holandija) od novembra 2000. do oktobra 2002.
Snaga	maksimalna raspodjela (31. maj 2002): 4.154 - ukupno uniformisano osoblje, uključujući 3.940 vojnika i 214 policajaca, uz podršku međunarodnog civilnog osoblja i lokalnog civilnog osoblja, njih 244.

⁹² United Nations mission in Ethiopia and Eritrea, Internet, datum pristupa: 25.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://unmee.unmissions.org/>

Saradnici vojnog osoblja	Alžir, Australija, Austrija, Bangladeš, Benin, Bolivija, Bosna i Hercegovina, Brazil, Bugarska, Kanada, Kina, Hrvatska, Češka, Danska, Finska, Francuska, Gambija, Njemačka, Gana, Grčka, Gvatemala, Indija, Iran, Irska, Italija, Jordan, Kenija, Kirgistan, Malezija, Mongolija, Namibija, Nepal, Holandija, Nigerija, Norveška, Pakistan, Paragvaj, Peru, Poljska, Rumunija, Ruska Federacija, Singapur, Slovačka, Južna Afrika, Španija, Šri Lanka, Švedska, Švicarska, Tanzanija, Tunis, Ukrajina, Velika Britanija, Sjedinjene Američke Države, Urugvaj i Zambija.
Žrtve	13 vojnog osoblja 3 međunarodno civilno osoblje 4 lokalno civilno osoblje 20 total
Finansijski aspekt	Rashodi od 31. jula 2000. do 30. juna 2001. godine: 164,11 miliona dolara od 1. jula 2001. do 30. juna 2002. godine: 185,01 miliona dolara od 1. jula 2002. do 30. juna 2003. godine: 209,62 miliona dolara od 1. jula 2003. do 30. juna 2004. godine: 183,60 miliona dolara od 1. jula 2004. do 30. juna 2005. godine: 180,33 miliona dolara od 1. jula 2005. do 30. juna 2006. godine: 156,00 miliona dolara od 1. jula 2006. do 30. juna 2007. godine: 126,62 miliona dolara od 1. jula 2007. do 30. juna 2008. godine: 106,09 miliona dolara od 1. jula 2008. do 30. jula 2008. 7,34 miliona dolara (procjena)

Tabela 3. Statistika Etiopijae i Eritreje⁹³

⁹³ United Nations mission in Ethiopia and Eritrea, Internet, datum pristupa: 25.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://unmee.unmissions.org/>

2. Mirovna operacija UN-a u Liberiji

Misija Ujedinjenih nacija u Liberiji (UNMIL) osnovana je Rezolucijom 1509 Vijeća sigurnosti 19. septembra 2003. kako bi se podržala implementacija sporazuma o prekidu vatre i mirovni proces, zaštitili osoblje, objekti i civili Ujedinjenih nacija, podržale humanitarne aktivnosti i aktivnosti u oblasti ljudskih prava te pomoglo u reformi nacionalne sigurnosti, uključujući obuku nacionalne policije i formiranje nove, restrukturirane vojske. Vijeće sigurnosti je 25. maja 2016. jednoglasno usvojilo Rezoluciju 2288, kojom se ukidaju sankcije Liberiji od 2003. godine. UNMIL je uspješno okončao svoj mandat 30. marta 2018. godine.⁹⁴ Liberija, prva nezavisna afrička država, prošla je kroz dva građanska rata u rasponu od 14 godina između 1989. i 2003. godine. Građanski rat u Liberiji oduzeo je život gotovo 250.000 ljudi - uglavnom civila - i doveo do potpunog sloma zakona i reda.⁹⁵

Ekomska zajednica zapadnoafričkih država (ECOWAS), Posmatračka misija Ujedinjenih nacija u Liberiji (UNOMIL) i Ured za podršku izgradnje mira Ujedinjenih nacija u Liberiji (UNOL) tokom sukoba u nekoliko intervencija donijele su mir. Misija Ujedinjenih nacija u Liberiji (UNMIL) raspoređena je u oktobru 2003. godine u skladu s Rezolucijom Vijeća sigurnosti 1509 (2003), nakon potpisivanja Sveobuhvatnog mirovnog sporazuma iz augusta 2003. godine. Misija je imala početnu snagu od 15.000 ljudi, uključujući 250 vojnih posmatrača, 160 službenika, do 875 policajaca UN-a i još pet oružanih formiranih jedinica od kojih je svaki činio 120 oficira i značajnu civilnu komponentu i neophodno pomoćno osoblje.⁹⁶ Građanski rat u Liberiji oduzeo je život gotovo 150.000 ljudi - uglavnom civila - i doveo do potpunog sloma zakona i reda. Raselio je veliki broj ljudi, kako interno, tako i izvan granica, što je rezultiralo sa oko 850.000 izbjeglica u susjednim zemljama.

Od početka sukoba, subregionalna organizacija, Ekomska zajednica zapadnoafričkih država (ECOWAS), poduzela je različite inicijative usmjerene na mirno rješenje. Ujedinjene nacije podržale su ECOWAS u naporima da okonča građanski rat.

⁹⁴ *United nations peacekeeping - Liberia*, Internet, datum pristupa: 29.05.2019, detaljnije vidjeti na:
<https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmil>

⁹⁵ Adibe, E.C. (1997), *The Liberian conflict and the ECOWAS-UN partnership*, Journal Third World Quarterly Volume 18, str. 471.

⁹⁶ Blume, T. (2008), *Implementing the Rule of Law in Integrated Missions: Security and Justice in the UN Mission in Liberia Journal of Security Sector Management*, Vol. 6, No. 3, str. 81.

Ovi napori su uključivali uspostavljanje 1990. godine posmatračkih snaga ECOWAS-a, Grupe vojnih posmatrača (ECOMOG).⁹⁷ Vijeće sigurnosti je 1992. godine uvelo embargo na oružje Liberiji, a generalni sekretar imenovao je specijalnog predstavnika za pomoć u razgovorima između ECOWAS-a i zaraćenih strana. Nakon što je ECOWAS posredovao u mirovnom sporazumu u Cotonouu, Benin, 1993. godine, Vijeće sigurnosti uspostavilo je Posmatračku misiju Ujedinjenih nacija u Liberiji (UNOMIL). Njen zadatak je bio da podrži ECOMOG u provođenju mirovnog sporazuma iz Cotonoua - posebno poštovanje i nepristrasno provođenje sporazuma svih strana. UNOMIL je bila prva mirovna misija Ujedinjenih nacija koja je preduzeta u saradnji s mirovnom operacijom koju je već uspostavila druga organizacija. Kašnjenja u implementaciji mirovnog sporazuma i nastavak borbe među liberijskim frakcijama onemogućili su održavanje izbora u februaru/martu 1994. godine, kao što je planirano. U narednim mjesecima dogovoreni su brojni dodatni mirovni sporazumi koji su izmijenili i razjasnili Sporazum iz Cotonoua.

S primirjem na primirje, Ujedinjene nacije su uspješno pratile provedbu izbora u julu 1997. godine. Charles Taylor je izabran za predsjednika. Nakon inauguracije 2. augusta 1997. godine, predsjednik Taylor formirao je Vladu i najavio politiku pomirenja i nacionalnog jedinstva. Glavni cilj UNOMIL-a je postignut.⁹⁸ U novembru 1997. godine, nakon završetka mandata UNOMIL-a 30. septembra, Ujedinjene nacije su osnovale Ured za podršku izgradnji mira Ujedinjenih nacija u Liberiji (UNOL), na čijem je čelu predstavnik generalnog sekretara. Ta prva postkonfliktna misija UN-a za podršku izgradnji mira bila je zadužena prvenstveno da pomogne Vladi da učvrsti mir nakon višestranačkih izbora u julu 1997. godine. Uz punu podršku Vijeća sigurnosti, UNOL je omogućio promicanje nacionalnog pomirenja i dobrog upravljanja i pomogao mobilizirati međunarodnu podršku za provedbu programa obnove i razvoja. Ukrzo je UNOL radio na ispunjavanju uvjeta revidiranog mandata koji je odobrilo Vijeće sigurnosti 23. aprila 2003. godine.

⁹⁷ Adibe, E. C. (1997), *The Liberian conflict and the ECOWAS-UN partnership*, Journal Third World Quarterly Volume 18, str. 474.

⁹⁸ Bekoe, D. A. (2003), *Toward a Theory of Peace Agreement Implementation: The Case of Liberia*, *Journal of Asian and African Studies*, str. 44.

U skladu s uvjetima tog revidiranog mandata, i pored svojih početnih zadataka, UNOL se trebao fokusirati na pružanje pomoći Vladi Liberije u rješavanju izraženih potreba za kapacitetima u oblastima ljudskih prava i provedbi izbora, kao i na razvoju strategije za izgradnju mira koja integrira političke ciljeve, programsku pomoć i pitanja ljudskih prava.⁹⁹

Međutim, napori UNOL-a za izgradnju mira bili su ozbiljno ometeni nesposobnošću lidera Vlade i opozicionih partija da riješe razlike u vezi s ključnim pitanjima upravljanja. U međuvremenu, promoviranje nacionalnog pomirenja potkopano je sistematskim zloupotrebama ljudskih prava, isključivanjem i uzneniravanjem političkih protivnika i odsustvom reforme sektora sigurnosti. Ovi elementi doprinijeli su nastavku građanskog rata u Liberiji, što je navelo međunarodnu zajednicu da pozove zaraćene strane da traže pregovaračko rješenje sukoba.¹⁰⁰ Vijeće sigurnosti je 1. augusta 2003. godine usvojilo Rezoluciju 1497 kojom se odobrava osnivanje multinacionalnih snaga u Liberiji i izjavljuje da je spremna uspostaviti naknadne stabilizacione snage Ujedinjenih nacija koje će biti raspoređene najkasnije do 1. oktobra 2003. godine. U augustu 2003. godine, liberijske stranke su potpisale Sveobuhvatni mirovni sporazum u Akri. Tim sporazumom strane su zatražile od Ujedinjenih nacija da rasporede snage u Liberiji u skladu s poglavljem VII Povelje Ujedinjenih nacija kako bi podržale nacionalnu tranziciju Vladu Liberije i pomogle u implementaciji Sporazuma.

Vijeće sigurnosti je 19. septembra jednoglasno usvojilo rezoluciju 1509 (2003), pozdravljajući izveštaj generalnog sekretara od 11. septembra 2003. kao i preporuke. Odlučeno je da će se UNMIL sastojati od 15.000 vojnih lica Ujedinjenih nacija, uključujući do 250 vojnih posmatrača i 160 oficira štabova, te 1.115 policajaca UN-a, uključujući i formirane jedinice za pomoć u održavanju reda i zakona širom Liberije, te odgovarajuću civilnu komponentu. Mandat Misije je uspostavljen na period od 12 mjeseci. Vijeće je zatražilo od generalnog sekretara da prenese ovlaštenja UNMIL-u 1. oktobra od snaga na čelu sa ECOWAS-om, što je pohvaljeno za brzo i profesionalno raspoređivanje.

⁹⁹ Blume, T. (2008), *Implementing the Rule of Law in Integrated Missions: Security and Justice in the UN Mission in Liberia Journal of Security Sector Management*, Vol. 6, No. 3, str. 94.

¹⁰⁰ Bekoe, D. A. (2003), *Toward a Theory of Peace Agreement Implementation: The Case of Liberia*, *Journal of Asian and African Studies*, str. 44.

Među ostalim, Vijeće je također uzelo u obzir namjeru generalnog sekretara da ukine mandat UNOL-a i da prenese glavne funkcije koje je izvršila ta kancelarija na UNMIL.¹⁰¹ Prema planu, UNMIL je 1. oktobra primio mirovne dužnosti od snaga ECOWAS-a. Približno 3.500 pripadnika zapadnoafričke vojske koji su služili u sklopu ECOMIL-ove avanguardne snage, privremeno su se ponovo izigrali kao mirovnjaci UN-a. U izjavi objavljenoj tog dana, generalni sekretar je pozdravio ovaj veoma važan razvoj i pozdravio ECOWAS zbog njegove uloge u uspostavljanju sigurnosne klime koja je otvorila put za raspoređivanje UNMIL-a. On je pohvalio vlade Benina, Gambije, Gane, Gvineje Bisau, Malija, Nigerije, Senegala i Toga koji su doprinijeli UNMIL-u, kao i Sjedinjene Države za podršku regionalnim snagama.

Slika 4. Mirovne snage iz Nigerije koje služe u UNMIL-u

Misija Ujedinjenih nacija u Liberiji uspješno je završena 30. marta 2018. godine. Ovo je bio ključni trenutak u historiji i narod i Vlada Liberije pozdravili su zaključak Misije nakon što su ispunili svoj mandat. Povlačenje UNMIL-a označava da je Liberia čvrsto pozicionirana na putu trajne stabilnosti, demokratije i prosperiteta.¹⁰² Prije 15-godišnjeg raspoređivanja UNMIL-a, Liberia je prošla dugi period građanskih kriza. Borbe koje su počele 1989. trajale su do 2003. godine, a ubijeno je više od četvrtine miliona Liberijaca, uglavnom civila.

¹⁰¹ United mission in Liberia, Internet, datum pristupa: 29.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://unmil.unmissions.org/>

¹⁰² The Success of Peacekeeping in Liberia, Internet, datum pristupa: 29.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://medium.com/unpeacekeeping/the-success-of-peacekeeping-in-liberia-9efd440d19d>

Hiljade drugih je raseljeno interno i izvan granica, što je rezultiralo sa oko 850.000 izbjeglica u susjednim zemljama.

3. Mirovna operacija UN-a u Istočnom Timoru

Osnivanju Integrirane misije Ujedinjenih nacija u Timoru (UNMIT) prethodio je niz drugih operacija ili misija Ujedinjenih nacija raspoređenih u Timoru od 1999. godine.

- Misija Ujedinjenih nacija u Istočnom Timoru (UNAMET) (juni - oktobar 1999) bila je zadužena da organizira i provede popularne konsultacije kako bi utvrdila da li su ljudi Istočnog Timora prihvatili posebnu autonomiju u Indoneziji ili odbacili predloženu posebnu autonomiju, što je dovelo do odvajanja Istočnog Timora. UNAMET je bio politička misija.
- Prijelazna uprava Ujedinjenih nacija u Istočnom Timoru (UNTAET) (oktobar 1999 - maj 2002) bila je mirovna operacija. Vijeće sigurnosti uspostavilo je UNTAET nakon što je Istočni Timor odbio posebnu autonomiju.
- Misija Ujedinjenih nacija za podršku u Istočnom Timoru (UNMISSET) (maj 2002 - maj 2005), također mirovna misija, imala je mandat da pruži pomoć novom nezavisnom Istočnom Timoru dok sve operativne odgovornosti ne budu u potpunosti prenesene na vlasti Istočnog Timora, te dozvoli novoj naciji, koja se sada zove Timor-Leste, da ostvari samodovoljnost.
- Kada se mirovna misija povukla, nova politička misija, Kancelarija Ujedinjenih nacija u Timor-Leste (UNOTIL) (maj 2005 - august 2006), podržala je razvoj kritičnih državnih institucija i policije te osigurala obuku u skladu sa demokratskom upravom i ljudskim pravima.¹⁰³

Dana 11. juna 2006. godine predsjednik Timor-Lestea, predsjednik Nacionalnog parlamenta i premijer pisali su generalnom sekretaru, tražeći od njega da predloži Vijeću sigurnosti da uspostavi policijske snage Ujedinjenih nacija u Timor-Lesteu kako bi održali zakon i red dok se nacionalna policija ne reorganizira.

¹⁰³ *United Nations Mission in Timor-Leste*, Internet, datum pristupa: 30.05.2019, detaljnije vidjeti na:
<https://unmit.unmissions.org/background>

Generalni sekretar je zatražio od svog specijalnog predstavnika, imenovanog 25. maja 2006. godine, da vodi multidisciplinarnu misiju procjene u Timor-Lesteu kako bi se utvrdio opseg zadataka koje treba poduzeti nakon Misije UNOTIL-a te da izradi preporuke za buduće prisustvo UN-a. Misija je provela procjenu od 26. juna do 9. jula.¹⁰⁴ Od svog osnivanja, UNMIT je radio s Vladom Timor-Lestea, raznim političkim strankama i drugim partnerima te zainteresiranim stranama u zemlji i drugdje kako bi osigurao djelotvornu provedbu povjerenog mandata. Nakon raspoređivanja UNMIT-a, ukupna situacija u Timor-Lesteu se poboljšala, iako je sigurnosna situacija u zemlji ostala nestabilna i politički klimatski fluid. Zajednički napor UNMIT-a i zemalja članica Ujedinjenih nacija bili su ključni u pružanju koordinirane politike, političke, tehničke i finansijske podrške kako bi Timor-Lesteu pomogli da ostvari svoje ciljeve.

U septembru 2011. godine Vlada i UNMIT potpisali su plan za tranziciju (JTP) kako bi vodili planiranje povlačenja UNMIT-a do kraja 2012. Plan, prvi takve vrste u mirovnim operacijama, zacrtao je prioritete i ciljeve do odlaska UNMIT-a te je identificirano 129 aktivnosti Misije koje treba završiti do kraja decembra 2012. godine ili nakon toga predati partnerima.¹⁰⁵ Zahvaljujući otpornosti i odlučnosti naroda Timora i njihovih vođa, te uz podršku međunarodne zajednice, Timor-Leste je ostvario ogroman napredak od 2006. godine. Raseljeni su se mirno vratili u svoje domove. Od marta 2011. godine nacionalna policija je bila odgovorna za policijski rad u cijeloj zemlji, bez značajnog sloma zakona i reda. Timorski mediji i civilno društvo postajali su sve jači, što je dalo značajan doprinos demokratskoj debati u zemlji. Siromaštvo se smanjilo kao rezultat javnih investicija u infrastrukturu i usluge.

Rezolucijom 2037 od 23. februara 2012. godine, Vijeće sigurnosti produžilo je mandat UNMIT-a za konačni period do 31. decembra 2012. Međutim, odlazak Misije ne znači kraj angažmana Ujedinjenih nacija u zemlji kao što je Timor- Leste, koja se i dalje suočavala s mnogim izazovima. Ujedinjene nacije su odlučne da prihvate Vladin prijedlog da globalno tijelo nastavi biti važan partner u novoj fazi razvoja zemlje i da uspostavi inovativan radni odnos saradnje za fazu nakon UNMIT-a s fokusom na institucionalno jačanje i razvoj.

¹⁰⁴ President I. M., Mayer Rieckh, A. (2007), *The United Nations and East Timor: from self-determination to state-building*, Journal International Peacekeeping Volume 12, 200, str. 13.

¹⁰⁵ *United Nations Mission in Timor-Leste*, Internet, datum pristupa: 30.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://unmit.unmissions.org/background>

Kako je UNMIT dovršio svoj mandat, Vijeće sigurnosti je u izjavi od 19. decembra 2012. pohvalilo značajna postignuća Timor-Lestea u protekloj deceniji i prepoznalo značajan doprinos UNMIT-a u promicanju mira, stabilnosti i razvoja u zemlji.¹⁰⁶

Trajanje	od 25. augusta 2006. do 31. decembar 2012. Godine
Snage	<p>Rezolucija Vijeća sigurnosti 1704 od 25. augusta 2006</p> <p>1.608 policijskog osoblja</p> <p>34 oficira za vojnu vezu te osoblje i odgovarajuća civilna komponenta</p> <p>snaga od 30. novembra 2012. godine</p> <p>60 ukupno uniformisano osoblje</p> <p>57 policija</p> <p>3 oficira za vojnu vezu</p> <p>302 međunarodno civilno osoblje *</p> <p>827 lokalno civilno osoblje *</p> <p>124 volonteri UN-a</p> <p>*Napomena: statistika za međunarodne i lokalne civile je 31. oktobar 2012. Godine</p>
Zemlje koje doprinose (2006-2012)	<p><i>Vojni službenici za vezu i osoblje</i></p> <p>Australija, Bangladeš, Brazil, Kina, Fidži, Japan, Indija, Malezija, Nepal, Novi Zeland, Pakistan, Filipini, Portugal, Sijera Leone, Singapur.</p> <p><i>Policjsko osoblje</i></p> <p>Australija, Bangladeš, Brazil, Kanada, Kina, Hrvatska, Egipat, El Salvador, Egipat, Fidži, Gambija, Indija, Jamajka, Japan, Jordan, Kirgistan, Malezija, Namibija, Nepal, Novi Zeland, Nigerija, Pakistan, Palau, Filipini, Portugal, Republika Koreja, Rumunija,</p>

¹⁰⁶ United Nations Mission in Timor-Leste, Internet, datum pristupa: 30.05.2019, detaljnije vidjeti na:
<https://unmit.unmissions.org/background>

	Ruska Federacija, Samoa, Senegal, Singapur, Južna Koreja, Španija, Šri Lanka, Švedska, Tajland, Turska, Uganda, Ukrajina, Urugvaj, Sjedinjene Američke Države, Vanuatu, Jemen, Zambija i Zimbabve.
Žrtve	9 policajaca 4 lokalna civila 4 međunarodna civila
Finansijski aspekti	Metod finansiranja: procjena u odnosu na posebni račun Rashodi (odobreni budžeti) od 1. jula 2012. do 30. juna 2013: 162.212.100 američkih dolara od 1. jula 2011. do 30. juna 2012: 208.603.700 dolara od 1. jula 2010. do 30. juna 2011: 218.804.600 dolara od 1. jula 2009. do 30. juna 2010: 215.011.500 dolara od 1. jula 2008. do 30. juna 2009: 180.841.100 dolara od 1. jula 2007. do 30. juna 2008: 177.026.400 dolara od 1. jula 2006. do 30. juna 2007: 184.819.900 dolara

Tabela 4. Statistika za Istočni Timor ¹⁰⁷

¹⁰⁷ United Nations Mission in Timor-Leste, Internet, datum pristupa: 30.05.2019, detaljnije vidjeti na:
<https://unmit.unmissions.org/background>

4. Mirovna operacija u Sudanu

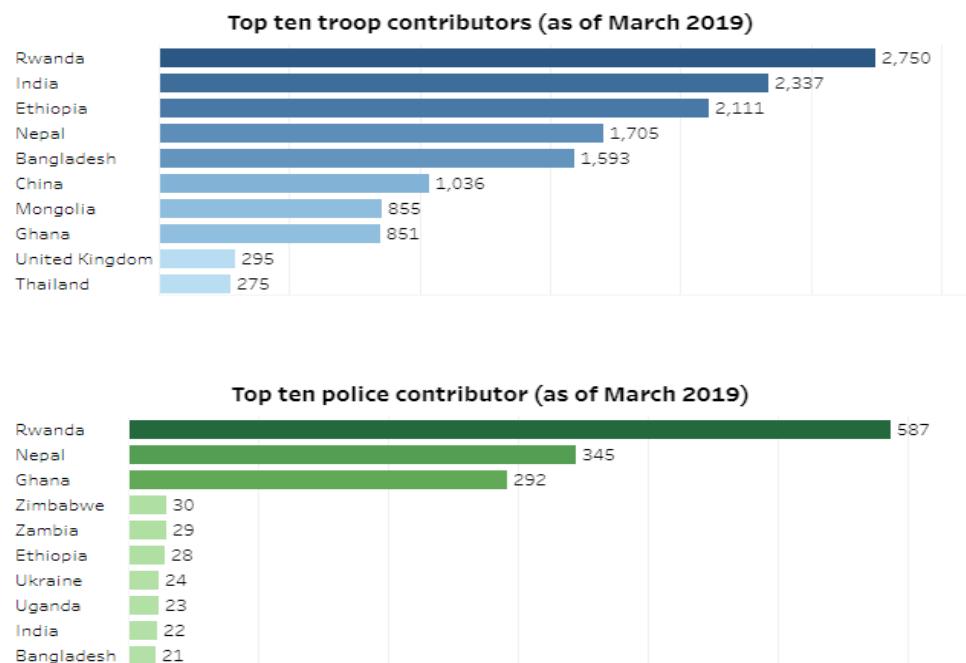
Oružani sukob između Vlade Sudana i militantne grupe Janjaweed izbio je 2003. godine. Procjenjuje se da je kao posljedica tog sukoba život izgubilo oko 300.000 ljudi te je više od 2 miliona ljudi bilo prisiljeno napustiti svoje domove. Od samog izbjeganja sukoba pažnja Ujedinjenih nacija je usmjerena na područje Sudana s težnjom uspostave mira na tom području. Vlada Sudana 2007. odobrava dolazak snaga UN-a te se iste godine Rezolucijom Vijeća sigurnosti uspostavlja mirovna misija pod nazivom UNAMID, koja je početno uspostavljena na 12 mjeseci. Rezolucijom je određeno da se Misija uspostavlja na temelju poglavljia VII Povelje Ujedinjenih nacija.

Mandat prve misije istekao je 31. jula 2008. kada je produžen za još 12 mjeseci, do jula 2009, te je potom 2009. i 2010. ponovno produžen po 12 mjeseci. Radi se o jednoj od najvećih misija UN-a u historiji, te je broj njenog osoblja bio preko 20.000 ljudi. Prvenstveni cilj Misije jest zaštita civila, te promicanje ljudskih prava općenito. Međutim, isto tako se teži jačanju vladavine prava kako bi se sukob riješio sporazumno, te se nadzire situacija na granici Sudana sa susjednim državama.¹⁰⁸ Mirovna misija UNAMID-a je obilježena brojnim primjerima optužbi članova Misije za razne povrede ljudskih prava. Vojnici su optuživani za prekomjerno neopravdano nasilje, kao i za brojne slučajeve silovanja. Glavni problem i u ovom slučaju predstavlja manjak regulacije mirovnih operacija. Ne postoji efikasan način zaštite građana od samih pripadnika misije, a upravo taj isti manjak regulacije stvara plodno tlo za kršenja prava pojedinca.

Misiju Ujedinjenih nacija u Sudanu (UNMIS) osnovalo je Vijeće sigurnosti Rezolucijom 1590 24. marta 2005. godine, kao odgovor na potpisivanje Sveobuhvatnog mirovnog sporazuma između Vlade Sudana i Sudanskog narodnog oslobođilačkog pokreta. Zadaci UNMIS-a su da podrži implementaciju Sveobuhvatnog mirovnog sporazuma, da obavlja određene funkcije koje se odnose na humanitarnu pomoć, zaštitu, promicanje ljudskih prava i da podrži Misiju Afričke unije u Sudanu. Mandat UNMIS-a završen je 9. jula 2011; UNSC je zvanično okončao misiju 11. jula 2011, s povlačenjem do 31. augusta 2011. Južni Sudan je 9. jula 2011. godine postao najnovija zemlja na svijetu.

¹⁰⁸ Lončar, A. (2011), *Koncept kolektivne sigurnosti i mirovne operacije Ujedinjenih naroda*, Pravnik, 45, 1 (90), str. 47.

Rođenje Južnog Sudana je kulminacija šestogodišnjeg mirovnog procesa koji je počeo potpisivanjem Sveobuhvatnog mirovnog sporazuma (CPA) 2005. godine. Usvajanjem Rezolucije 1996 od 8. jula 2011. godine, Vijeće sigurnosti je utvrdilo da situacija s kojom se suočava Južni Sudan i dalje predstavlja prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti u regiji te je uspostavilo Misiju Ujedinjenih nacija u Republici Južni Sudan (UNMISS) da konsolidira mir i sigurnost te da pomogne u stvaranju uvjeta za razvoj. Nakon krize koja je izbila u decembru 2013. godine, Vijeće sigurnosti pojačalo je Rezolucijom 2155 od 27. maja 2014. godine UNMISS i preradilo prioritet u svom mandatu u pogledu zaštite civila, praćenja ljudskih prava i podrške za dostavu humanitarne pomoći kao i za provođenje Sporazuma o prekidu neprijateljstava.¹⁰⁹

Slika 7. Zemlje koje učestvuju u UN misiji u Sudanu

UNMISS je uspostavljen u julu 2011. godine, nakon što su Južni Sudan i međunarodna zajednica slavile nezavisnost zemlje.

¹⁰⁹ United Nations mission in the Republic of South Sudan (2011), Internet, datum pristupa: 31.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmiss>

Na početku je njegov mandat bio usmjeren na pomaganje izgradnje kapaciteta nove vlade. Ali uskoro se situacija počela pogoršavati, a kada je izbio sukob u decembru 2013. godine, Misija je bila primorana da se prebaci sa partnerstva s Vladom i njenim sigurnosnim snagama na zaštitu civila koji bježe od zloupotreba tih istih snaga.

UNMIS je nastavio podržavati implementaciju Sveobuhvatnog mirovnog sporazuma iz 2005. godine, pružajući dobre usluge i političku podršku strankama, praćenje i verifikaciju njihovih sigurnosnih aranžmana i pružanje pomoći u brojnim oblastima, uključujući upravljanje, oporavak i razvoj. Misija se fokusirala na neispunjene obaveze stranaka, uključujući preraspodjelu snaga, rješavanje spora oko naftom bogate regije Abjej te pripreme za nacionalne izbore 2010. i referendumne 2011. godine koji će odlučiti o sudbini južne zemlje.

Trajanje	od 24. marta 2005. do 9. jula 2011. godine
Finansijski aspekti	metod finansiranja: procjena u odnosu na posebni račun troškovi: hiljade dolara u Sjedinjenim Američkim Državama od 1. jula 2004. do 30. juna 2005. godine: 218.866 dolara od 1. jula 2005. do 30. juna 2006. godine: 801.124 dolara od 1. jula 2006. do 30. juna 2007. godine: 990.276 dolara od 1. jula 2007. do 30. juna 2008. godine: 820.460 dolara od 1. jula 2008. do 30. juna 2009. godine: 860.488 dolara od 1. jula 2009. do 30. juna 2010. godine: 932.452 dolara od 1. jula 2010. do 30. juna 2011. godine: 998,776 dolara od 1. jula 2011. do 30. juna 2012. godine: 137,532 dolara (procijenjeno) Ukupno: 5,76 milijardi dolara (procjena)

Tabela 6. Statistika za Sudan

V ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Ujedinjene nacije su jedinstvena organizacija nezavisnih zemalja koje su se udružile kako bi radile za mir u svijetu i društveni napredak. Organizacija je formalno nastala 24. oktobra 1945. godine, a osnovala ju je 51 zemlja. Trenutno ima 193 države članice. Misija i rad Ujedinjenih nacija vođeni su ciljevima i principima sadržanim u njenoj osnivačkoj Povelji. Sjedište Ujedinjenih nacija je u New Yorku. Povelja je konstituirajući instrument Organizacije, koji utvrđuje prava i obaveze država članica i uspostavlja organe i procedure Ujedinjenih nacija. Povelja je uspostavila šest glavnih organa UN-a: Generalnu skupštinu, Vijeće sigurnosti, Ekonomsko i socijalno vijeće, Starateljsko vijeće, Međunarodni sud pravde i Sekretarijat. Međutim, porodica Ujedinjenih nacija je mnogo veća, uključujući 15 agencija i nekoliko programa i tijela.

Jedan od primarnih ciljeva Ujedinjenih nacija je održavanje međunarodnog mira i sigurnosti. Od svog osnivanja, UN je često bio pozvan da spriječi sukobe da eskaliraju u rat, da uvjeri suprotstavljene strane da koriste konferencijski sto, a ne silu oružja, ili da pomogne da se obnovi mir kada izbije oružani sukob. Tokom decenija UN je pomogao da se okončaju brojni sukobi, često kroz akcije Vijeća sigurnosti - primarnog organa za rješavanje pitanja međunarodnog mira i sigurnosti. Glavne strategije za sprečavanje eskalacije sporova u sukob, kao i za sprečavanje ponavljanja sukoba, jesu preventivna diplomacija i preventivno razoružanje.

Izgradnja mira ili drugim riječima mirotvorstvo, odnosi se na upotrebu diplomatskih sredstava kako bi se stranke u sukobu uvjerile da prekinu neprijateljstva i da pregovaraju o mirnom rješavanju spora. Ujedinjene nacije pružaju različita sredstva kroz koja se mogu obuzdati i riješiti sukobi, kao što su mirovne operacije. Mirovne operacije sadrže akcije i mjere čiji je cilj uspostavljanje i održavanje mira u unutardržavnim ili međunarodnim sukobima, a uključuju upotrebu oružanih snaga pod kontrolom Ujedinjenih nacija, uz pristanak država koje vode spor ili sukob. Iako one uključuju učestvovanje vojnog osoblja na sukobljenom teritoriju, mirovne operacije nisu prisilne vojne akcije, već su mjere privremenog karaktera pomoću kojih se želi djelovati mirnim putem na određeni spor kako bi se spriječio sukob, ili ukoliko je do sukoba došlo, da se spriječi njegovo prerastanje u rat.

Jedna od misija UN-a koju smo detaljnije objasnili u radu je bila ona u Liberiji. Misija Ujedinjenih nacija u Liberiji (UNMIL) osnovana je Rezolucijom 1509 Vijeća sigurnosti 19. septembra 2003. kako bi se podržala implementacija sporazuma o prekidu vatre i mirovni proces; zaštitili osoblje, objekti i civili Ujedinjenih nacija; podržale humanitarne aktivnosti i aktivnosti u oblasti ljudskih prava; te pomogla reforma nacionalne sigurnosti, uključujući obuku nacionalne policije i formiranje nove, restrukturirane vojske. Misija Ujedinjenih nacija u Liberiji završila je uspješno 30. marta 2018. godine. Ovo je bio ključni trenutak u historiji i narod i Vlada Liberije pozdravili su zaključak Misije nakon što su ispunili svoj mandat.

Osnivanju Integrirane misije Ujedinjenih nacija u Timoru (UNMIT) prethodio je niz drugih operacija ili misija Ujedinjenih nacija raspoređenih u Timoru od 1999. godine. Misija Ujedinjenih nacija u Istočnom Timoru (UNAMET) (juni - oktobar 1999) bila je zadužena da organizira i provede popularne konsultacije kako bi utvrdila da li su ljudi Istočnog Timora prihvatali posebnu autonomiju u Indoneziji ili odbacili predloženu posebnu autonomiju, što je dovelo do odvajanja Istočnog Timora. UNAMET je bio politička misija.

Mir i sigurnost su postali imperativ današnjice, a uloga Organizacije ujedinjenih nacija i njenih mirovnih operacija je bitnija nego ikad. Promjene koje su se odigrale na međunarodnoj sceni u proteklih dvadeset godina kako u svijetu, tako i u Evropi, rezultirale su sukobima i nestabilnostima, što je dovelo do potrebe interveniranja Organizacije ujedinjenih nacija. Također, te brojne promjene traže aktivniju ulogu Ujedinjenih nacija u međunarodnoj sigurnosti. Pojava koncepta ljudske sigurnosti i odgovornosti za zaštitu podigli su očekivanja da se mirovne operacije UN-a trebaju baviti i makro i mikro nesigurnošću u konfliktnim i postkonfliktnim situacijama, posebno u slučaju propalih ili srušenih država. Razmišljajući o tom razvoju, raspravljalo se i o pitanju odgovarajućeg okvira u kojem bi se konceptualizirale mirovne misije.

Danas, održavanje mira Ujedinjenih nacija je višedimenzionalno upravljanje složenom mirovnom operacijom, obično nakon završetka građanskog rata, osmišljenog da pruži privremenu sigurnost i pomogne strankama da naprave institucionalne, materijalne i idejne transformacije koje su neophodne za održivost mira.

Današnje društvo se suočava s različitim izazovima među kojima je i održavanje mira i rješavanje sukoba u vremenu u kojem su prisutni različiti interesi i ciljevi različitih strana. Ujedinjene nacije imaju značajnu ulogu u ovom procesu održavanja mira, te svojim djelovanjem pomažu sukobljenim stranama da sukobe riješe na civiliziran i prihvatljiv način.

VI BIBLIOGRAFIJA

Knjige

1. Doyle, M.W., Sambanis, N. (2006), *Making war and building peace*, Princeton University Press
2. Donini, A., Niland, N., Wermester, K. (2004), *Nation Building? Aid, Peace and Justice in Afghanistan*, Kumarian Press
3. Dulić, D. (2008), *Mirovne i humanitarne operacije*, Beograd: Službeni glasnik
4. Galtung, J. (2009), *Mirnim sredstvima do mira, mir i sukob, razvoj i civilizacija*, Službeni glasnik
5. Ibler, V. (2006), *Koliko vrijedi međunarodno pravo?*, Diplomatska akademija Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, Zagreb
6. Matijević, M., Rabrenović, A. (2011), *Operacije Ujedinjenih nacija za izgradnju mira i pojam održivog mira*, Stvarni pravni život, Beograd: Institut za uporedno pravo
7. Račić, O. (2001), *UN između mirnog rešavanja sporova i nametanja mira*, Niš
8. Račić, O. (1966), *Odnos između Ujedinjenih nacija i specijalizovanih ustanova*, Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu
9. Smajić, M. (2003), *Mirovne operacije Organizacije ujedinjenih nacija*, Sarajevo: Federalno ministarstvo odbrane
10. Vajić, N. (1996), *Od koncepta kolektivne sigurnosti do mirovnih operacija Ujedinjenih naroda i natrag*, Zagreb: Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu

Izvori iz publikacija

1. Adibe, E. C. (1997), *The Liberian conflict and the ECOWAS-UN partnership*, Journal Third World Quarterly Volume 18.
2. Aldrich, R.J. (2009), *Secret Intelligence: A Reader*, Routledge
3. Anderson, M.B. (1999), *Do No Harm: How Aid Can Support Peace - Or War*, Boulder: Lynne Rienner
4. Barnett, M. (1997), *The UN Security Council, Indifference, and Genocide in Rwanda*, Department of Political Science University of Wisconsin, Madison

5. Bassiouni, M. (1994), *The United Nations Commission of Experts Established Pursuant to Security Council Resolution*, American Journal of International Law
6. Beardsley, K. (2012), *The UN at the Peacemaking - Peacebuilding Nexus*, Emory University
7. Bekoe, D. A. (2003), *Toward a Theory of Peace Agreement Implementation: The Case of Liberia*
8. Blume, T. (2008), *Implementing the Rule of Law in Integrated Missions: Security and Justice in the UN Mission in Liberia Journal of Security Sector Management*, Vol. 6, No. 3.
9. Boutros Boutros-Ghali (1992), *An agenda for peace: Preventive diplomacy and other matters*, United Nations, New York
10. Boyce, James K. (2002), *Investing in Peace: Aid and Conditionality After Civil Wars*, Adelphi Paper 351, New York: Oxford University Press
11. Bueger, C. (2011), *The clash of practice: political controversy and the United Nations Peacebuilding Commission*, Evidence & Policy A Journal of Research Debate and Practice
12. Chopra, J. (2000), *The UN's Kingdom of East Timor*, Survival 42 (3).
13. Clapham, C. (1999), *The United Nations and Peacekeeping in Africa*, ISS Monograph
14. Clements, K. (1997), *Peace Building and Conflict Transformation*, Peace and Conflict Studies
15. Diehl, P. F., Druckman, D., Wall, J. (1998), *International Peacekeeping and Conflict Resolution*, Journal of Conflict Resolution 42 (1)
16. Doyle, M. W., Sambanis, N. (2006), *Making war and building peace: United Nations peace operations*, Princeton University Press, International Journal, Princeton
17. Doyle, M. W., Sambanis, N. (2000), *International Peacebuilding: A Theoretical and Quantitative Analysis*, American Political Science Review 94.
18. Eck, K. (2009), *From Armed Conflict to War: Ethnic Mobilization and Conflict Intensification*, International Studies Quarterly 53 (2).
19. Fortna (2008), *Does Peacekeeping Work? Shaping Belligerents' Choices after Civil War*, Princeton, NJ: Princeton University Press

20. Galtung, J. (1975), *Three Approaches to Peace: Peacekeeping, Peacemaking and Peacebuilding, War and Defence*: Essays in Peace Research, Copenhagen, vol. 2.
21. Gowlland Debbas, V. (2016), *The Relationship between the International Court of Justice and the Security Council in the Light of the Lockerbie Case*, American Journal of International Law Get access, Vol. 88.
22. Heathershaw, J. (2008), *Unpacking the Liberal Peace: The Dividing and Merging of Peacebuilding Discourses, Millennium*
23. Holtzman, S. (1996), *Post Conflict Reconstruction*. Washington, Social Policy and Resettlement Division of the World Bank
24. Hultman, L., Kathman, J., Shannon, M. (2014), *Beyond Keeping Peace: United Nations Effectiveness in the Midst of Fighting*, University of Colorado
25. Kim. S., Russett, B. (1996), *The new politics of voting alignments in the United Nations General Assembly*, International Organization, Volume 50.
26. Klarin, D. (2015), *Mirovne operacije Ujedinjenih naroda*, završni rad, Veleučilište u Šibeniku, Šibenik
27. Kužiemko, I., Werker, E. (2006), *How Much Is a Seat on the Security Council Worth? Foreign Aid and Bribery at the United Nations*, Journal of Political Economy Vol. 127.
28. Lončar, A. (2011), *Koncept kolektivne sigurnosti i mirovne operacije Ujedinjenih naroda*, Pravnik, 45, 1 (90).
29. Neethling, T. (2009), *Whither peacekeeping in Africa: Revisiting the evolving role of the United Nations*, African Security Review 18.1, Institute for Security Studies
30. Nikolić, S. (2017), *Obaveštajna obrada otvorenih izvora informacija u mirovnim operacijama UN – uvid u percepcije i realnosti*, Međunarodno okruženje - Vojno delo Vol. 3.
31. Paris, R. (2003), *Peacekeeping and the Constraints of Global Culture*, European, Journal of International Relations 9 (3).
32. President I. M., Mayer Rieckh, A. (2007), *The United Nations and East Timor: from self-determination to state-building*, Journal International Peacekeeping Volume 12, 200.
33. Rafalovitch, A., Dale, R. (2009), *United Nations General Assembly Resolutions: A Six-Language Parallel Corpus*, New York

34. Ratner, S. R. (1995), *The New UN Peacekeeping: Building Peace in Lands of Conflict After the Cold War*
35. Reilly, B. (2003), *Democratic Validation*, in John Darby and Roger MacGinty, eds, Contemporary Peacemaking Conflict, Violence, and Peace Processes
36. *Report of the Secretary-General pursuant to the statement*, Summit Meeting of the Security Council
37. Ryan, S. (2000), *United Nations peacekeeping: A matter of principles?*, International Peacekeeping
38. Schoemaker, E. (2014), *Media and conflict: An assessment of the evidence*, Progress in Development Studies 14, 2.
39. Šalić, B. (2016), *Ujedinjeni narodi*, završni rad, Veleučilište u Šibeniku, Šibenik
40. *The United Nations Today* (2008), United Nations Department of public information, New York
41. Vajić, N. (1996), *Od koncepta kolektivne sigurnosti do mirovnih operacija Ujedinjenih naroda - i natrag?*, Zbornik PFZ, 46 (1) 15-26, 1996.

Internet izvori

1. *An Agenda for Peace, Preventive diplomacy, peacemaking and peacekeeping* (1992), Internet, datum pristupa: 25.05.2019, detaljnije vidjeti na:
https://peaceoperationsreview.org/wp-content/uploads/2015/08/an_agenda_for_peace_1992.pdf
2. *Everything You Always Wanted to Know about the United Nations* (2008), United Nations Department of Public Information, New York, Internet, datum pristupa: 13.05.2019, detaljnije vidjeti na:
<http://www.unicir.org/Engaboutun.pdf?wmode=transparent>
3. *How we are funded*, Internet, datum pristupa: 25.05.2019, detaljnije vidjeti na:
<https://peacekeeping.un.org/en/how-we-are-funded>
4. *Main Organs UN*, Internet, datum pristupa: 15.05.2019, detaljnije vidjeti na:
<https://www.un.org/en/sections/about-un/main-organs/index.html>

5. *Principles of peacekeeping*, Internet, datum pristupa: 21.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping>
6. *Statute of the office og the United Nations high commissioner for refugees*, UNHCR Communications and Public Information Service, Switzerland, Internet, datum pristupa: 13.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://www.unhcr.org/3b66c39e1.pdf>
7. *The Protection of Civilians in United Nations Peacekeeping* (2015), United Nations Department of Peacekeeping Operations, Internet, datum pristupa 20.05.2019, detaljnije vidjeti na: <http://providingforpeacekeeping.org/wp-content/uploads/2017/08/2015-07-Policy-on-PoC-in-Peacekeeping-Operations.pdf>
8. *The Success of Peacekeeping in Liberia*, Internet, datum pristupa: 29.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://medium.com/unpeacekeeping/the-success-of-peacekeeping-in-liberia-9efd440d19d>
9. United Nations mission in Ethiopia and Eritrea, Internet , datum pristupa: 25.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://unmee.unmissions.org/>
10. *United nations peacekeeping- Liberia*, Internet, datum pristupa: 29.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmil>
11. *United Nations Mission in Timor-Leste*, Internet, datum pristupa: 30.05.2019, detaljnije vidjeti na:<https://unmit.unmissions.org/background>
12. *United Nations mission in the Republic of South Sudan* (2011), Internet, datum pristupa: 31.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmiss>
13. *United mision in Liberia*, Internet, datum pristupa: 29.05.2019, detaljnije vidjeti na: <https://unmil.unmissions.org/>

BIOGRAFIJA

Ime i prezime: Muamera Tursunović

Adresa: Nurije Pozderca 4

Broj telefona: 061/911-393

E-mail: muameratursunovic@yahoo.com

Muamera Tursunović rođena je 14. augusta 1993. godine u Tuzli. Završila je Srednju medicinsku školu u Sarajevu. Diplomirala je 2015. godine na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Trenutno je apsolvent master studija na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu na odsjeku Politologija, Međunarodni odnosi i diplomacija.

IZJAVA O PLAGIJARIZMU

Kao student magistarskog studija na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu potpisujem izjavu da sam upoznata sa Zakonom o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo i Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu.

Ovom izjavom potvrđujem da sam magistarski rad napisala samostalno i koristeći se isključivo navedenom bibliografijom, te da ovaj rad nije korišten pri bilo kakvom drugom ocjenjivanju. Saglasna sam da jedan primjerak mog rada bude javno dostupan preko biblioteke Fakulteta političkih nauka.

Mjesto/datum _____

Potpis_____